

Er vores antagelser om erhverv og fysisk planlægning forældede?

Interview med den canadiske byforsker Richard Shearmur

Side 15

Projektledere i byudvikling skal kunne rumme det uvisse

Side 34

Byplanmøde 2017: Business og bykvalitet

Fredericia vil indfri sit store potentiale

Side 12

Europæiske arkitektstuderende i Fredericia

Side 18

I Fredericia flytter arbejdspladserne ud af byen

Side 30

STRATEGISK BYUDVIKLING GENNEM MARKEDSINDSIGT

64 nye eje- og leje boliger på Nyborg Havn
Bygherre: Pædagogernes Pension (PBU)
Bygherrerådgiver: Kuben Management
Potentialeanalyse: Exometric
Arkitekt: Skala Arkitekter

© Skala Arkitekter

Kuben Management og Exometric tilbyder strategisk rådgivning og analyser til kommuner i hele landet.

Vi hjælper med at tilvejebringe den nødvendige viden om, hvad der skal til, for at sikre en gunstig udvikling i kommunen med byer og landområder, der er attraktive for potentielle tilflyttere med det rette mix af boliger, erhverv og detail.

I vores arbejde trækker vi på historiske og fremtidige data om borgere og marked, samt mange års erfaring med at udvikle byerne og det byggede miljø. På den baggrund kan vi nuancere udviklingsperspektivet for danske kommuner og omsætte identificerede udviklingsbehov til konkrete initiativer, strategier, planer og udvikling.

Huem skal kommunen planlægge for?

Vi hjælper kommuner med:

- Vidensgrundlag til planstrategier og kommuneplaner
- Analyser af befolkningsprofil, bolig- og servicebehov, arbejdsmarked m.m.
- Strategiske rækkefølgeplaner.

Hvordan skal kommunen udvikle sig?

Vi hjælper kommuner med:

- Behovsanalyser af bolig- og erhvervs efterspørgsel
- Områdeanalyser af boliginvesteringer
- Erhvervsanalyser af detail- og erhvervsjendomme.

Hvordan realiseres udviklingen?

Vi hjælper kommuner med:

- Potentialevurderinger af nye byggeprojekter
- Lokalplanlægning
- Salgsstrategier og investorrekruttering.

PROGRAM

for Byplanmødet 2017

Ret til ændringer forbeholdes

TORS DAG DEN 5. OKTOBER

9.00

Ankomst til Fredericia Teater

10.00

Velkomst

Bestyrelsesformand Jes Møller,
Dansk Byplanlaboratorium

Når virksomheden bestiller flyttebil

Rune Stig Mortensen, afdelingschef i Region
Syd og medlem af Byplanlaboratoriets bestyrelse

Den virksomme by

Jacob Bjerregaard (S), borgmester
Fredericia Kommune

10.50

Netværkspause og besøg på Byplanmødets messe

11.40

Changing roles – jobs, business and cities

Richard Shearmur, professor, McGill
University, Montreal

12.15

Frokostpause

13.10

Sessioner A-E i bymidten og Messe i teatrets foyer

15.45 – 16.15

Virksomheder, urbanitet og værdiskabelse

Christian Pagh, culture director, co-founder,
Urgent Agency

18.30 – 00.30

Aftenarrangement

FREDAG DEN 6. OKTOBER

9.00

Trekantområdets DNA

Lene Lawaetz, innovationschef, Vejle Kommune

10.00

Udflugt til Fredericia og resten af Trekantområdet

15.00

Ankomst til Bülow's Kaserne, Fredericia Bymidte

Uformelle snakke og snacks.

15.45

Byplanmødet slutter

TEMA

BUSINESS OG BYKVALITET

Vækst og erhvervsudvikling er på alles læber og kommuner og regioner leverer seriøse indsatser i kampen for begge dele. De arbejder benhårdt på at tiltrække nye virksomheder, men gøres der nok for at samarbejde med og fastholde de eksisterende? Ved vi, hvad forskellige brancher efterspørger af fx services og bykvalitet? Og hvad kan forskellige virksomheder tilbyde at give tilbage til byen?

Se det samlede program for Byplanmødet på byplanlab.dk

Lemvig: God erfaring med tværfaglig boligsocial indsats

Byfornyelsen i Lemvig skal komme de dårligst stillede til gavn. Det er både socialt, økonomisk og miljømæssigt fornuftigt, siger **borgmester Erik Flyvholm (V)**. Lemvig Kommune har prioriteret en tværfaglig boligsocial indsats på området og har på få år høstet gode erfaringer.

Leder: Mellem marked og planlægning

Side 5

Nyt fra netværket

Side 6

Byplanprisen 2017

Side 10

Fredericia vil indfri sit store potentiale

Side 12

Richard Shearmur: Er vores antagelser om erhverv og fysisk planlægning forældede?

Side 15

Europæiske arkitektstuderende i Fredericia: Rammerne om gæstfrihed

Side 18

Forskningsprojekt om Danmarks yderområder: Lokale projekter med langsigtet effekt

Side 22

Erfaringer fra kampagnen På forkant: Hvad kan vi egentlig gøre for at skabe kvalitet i de danske yderområder?

Side 24

Indhold

Debat: Modernisering af planloven

Side 26

Lemvig: God erfaring med tværfaglig boligsocial indsats

Side 28

Business og bykvalitet: I Fredericia flytter arbejdspladserne ud af byen

Side 30

Det entreprenante ved midlertidighed

Side 32

Projektledere i byudvikling skal kunne rumme det ussige

Side 34

Aflastningsområder og bykvalitet: Hvad nu hvis Roskilde Festival var hele året rundt?

Side 36

Strategisk byledelse giver en bedre og mere sammenhængende by

Side 38

Plankalender

Side 40

Erfaringer fra kampagnen På forkant:

Fokus på lokale egenskaber og hovedbyer kan være med til at sikre det gode liv i Danmarks kanter. Det er en af konklusionerne fra På forkant-kampagnen, der har givet planlægningen i områderne uden for de større byer en ny kurs og et stærkere fundament.

” ...jeg tror, at en vilje til nye samarbejdsformer og partnerskabsmodeller er meget nødvendig, hvis vi skal forene det bedste fra planernes verden og det bedste fra markedets verden.

Leder

Mellem marked og planlægning

Samarbejdet mellem kommuner og virksomheder er helt afgørende for, at vores byer kan skabe bykvalitet, gode levevilkår – liveability. Men nogle steder halter dette, så hvordan skaber vi nye og stærkere relationer mellem kulturerne hos disse to vigtige aktører? Mødes virksomhedslederne i tilstrækkelig grad med politikerne og de kommunale chefer? Og lykkes medarbejderne i de to lejre med at udvikle de gode ideer til fælles aktiviteter, mobilitetsløsninger og andre samspil i byens daglige liv? Netop disse møder er måske de sværeste, fordi der kan opstå mange fordomme, når „markedslogikken“ møder „planlogikken“. Men skal vi virkelig vælge mellem „den gode forretning“ og „den gode by“?

Denne diskussion er vigtig netop nu, hvor vi har en ny planlov og et kommunalvalg på trapperne. Den bliver også afsættet for årets byplanmøde i Fredericia under temaet „Business og Bykvalitet“. Er det et dilemma, hvor der skal vælges side, eller forholder

det sig nærmere modsat, fordi det er de nye virksomheder, der er med til at befordre en høj bykvalitet, som efterfølgende er med til at trække nye virksomheder til byen?

Svaret er nok ikke helt enkelt, og der kan nævnes mange eksempler, der peger i forskellige retninger. Men helt grundlæggende må vi jo tage udgangspunkt i, at det er de arbejdspladser, som opstår i de – ofte private – virksomheder, der skaber grundlaget for byernes udvikling, og at den vellykkede byudvikling med byliv, byrum, ny arkitektur og interessante gamle bymiljøer i høj grad er med til at tiltrække de nye virksomheder.

Mange kommuner arbejder med at finde deres styrkepositioner og derefter gøre sig umage for at tiltrække de virksomheder, som det er realistisk at satse på netop hos dem. Flere og flere er også optaget af, at den fysiske planlægning skal udnytte mulighederne for at placere visse virksomheder i tæt kontakt med bymidten eller

andre bymiljøer, hvor virksomhederne kan bidrage positivt til den mangfoldige by. Og endelig arbejdes der med kravene til virksomhedernes fysiske udtryk – deres arkitektur, deres trafik og deres øvrige samspil med byen omkring dem.

Konflikterne mellem markedslogik og planlogik – mellem business og bykvalitet – kan ikke ophæves med et fingerknips, men jeg tror, at en vilje til nye samarbejdsformer og partnerskabsmodeller er meget nødvendig, hvis vi skal forene det bedste fra planernes verden og det bedste fra markedets verden. Jeg ser frem til at tale videre om nye ideer på dette felt på årets Byplanmøde i Fredericia, hvor vi har temaet på dagsordenen under temaet „Business og Bykvalitet“ ...

Jes Møller

Formand for Dansk Byplanlaboratorium

BYPLAN NYT

Byplan Nyt 3/2017 (15. årgang)

Redaktion

Ellen Højgaard Jensen (ansv.)
Michael Nørgaard
Martin Kristensen

Redaktionsadresse

Dansk Byplanlaboratorium
Rådhusstræde 6. I. sal,
1466 København K
Tlf.: 33 13 72 81
Mail: mn@byplanlab.dk
www.byplanlab.dk

Annoncer

mn@byplanlab.dk,
bestilles senest
15. november 2017

Layout

John Krogstrup

Forsidefoto

Alexandra Kononchenko

Oplag

3600

Tryk

KLS PurePrint

ISSN

1602-9038

Signerede artikler står for forfatterens regning, usignerede for den ansvarshavende redaktørs regning.

Byplan Nyt 4-17 udkommer i december 2017.

Nyt fra netværket

Første spadestik til fremtidens Vollsmose taget

Lørdag den 19. august tog Odense Kommune, boligorganisationer og beboere det første spadestik til det store anlægsprojekt, der over de næste år skal åbne Vollsmose op og medvirke til, at bydelen i højere grad bliver en del af Odense. Planen er at forbedre de fysiske og sociale rammer for livet i bydelen og derved understøtte vigtige mål om øget tryk, styrket civilsamfund og forandring fra boligområde til bydel.

I boligorganisationen Civica tror man på, at Vollsmoses udfordringer skal tilgås med både sociale og fysiske tiltag. Søren Damgaard, der er næstformand i boligorganisationen og beboer i Vollsmose udtaler: „Det er ikke nok med boligsociale helhedsplaner, hvis der skal ske effektive forandringer i Vollsmose. Jeg mener for eksempel, at det er positivt, at vi i byudviklings- og infrastrukturplanen også har fokus på at få flere arbejdspladser til bydelen. Det kan være med til at rykke normerne i bydelen, at børn ser flere voksne gå på arbejde.“

Zoom på København gennem 850 år

Martin Zerlang har forfattet bogen Zoom København, som fortæller – som den første i overraskende mange år – vores hovedstads historie. Bogen indeholder historier om hovedstaden gennem 850 år, og den udgives i samarbejde med Golden Days-festivalen, som har 850-året for København som tema. Zoom København er forankret i konkrete personer, begivenheder og fænomener. Der stilles bl.a. skarpt ind på en konge, en bøsseskytte, en grosserer, en forfatter, en flanør og gadedrenge. Martin Zerlang er født 1952, professor i litteraturvidenskab og moderne kultur på Københavns Universitet og forfatter til en lang række udgivelser om Københavns kulturhistorie.

Martin Zerlang, Zoom København. 365 sider. Gads Forlag. Forlagets pris: 349,95 kr.

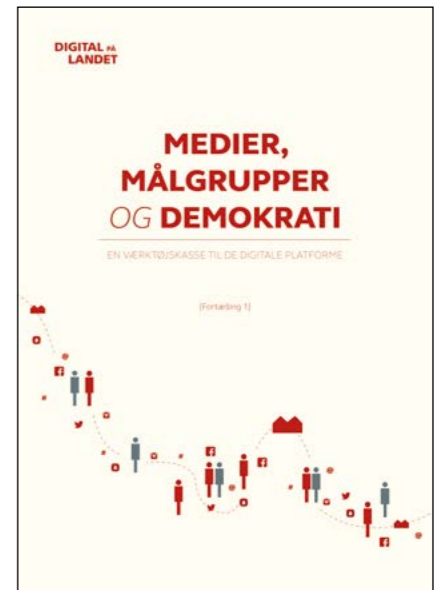

Gode råd til kommunernes anvendelse af sociale medier

Dansk Byplanlaboratorium og Kuben Management står for Digital på landet-netværket, som Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen er initiativtager og støttemyndighed for. Digital på landet skal i løbet af 2017 og 2018 indsamle og formidle viden om, hvordan digitaliseringen i praksis kan hjælpe til at koble aktører og interesser sammen. Som et led i det arbejde har Dansk Byplanlaboratorium og Kuben Management i samarbejde udarbejdet en værktøjskasse til kommunernes benyttelse af sociale medier.

Værktøjskassen til digital borgerinddragelse giver helt konkrete anbefalinger til, hvilke sociale medier man med rette kan benytte til bestemte målgrupper i arbejdet med områdefornyelse. Ligeledes kommer værktøjskassen med baggrundsviden, om hvad målgrupper egentlig er for en størrelse, om udviklingen af danskernes medievaner og om demokratisk debatkultur på de sociale medier.

Hent værktøjskassen på byplanlab.dk

BARK

STRATEGISK UDVIKLING AF STEDER

BARK Rådgivning er specialiseret i strategisk udvikling af steder. Fra den enkelte bygning til byer, destinationer og hele kommuner.

Både på land og i by.

Vi gør udfordringer og ideer til holdbare projekter, og vi gør projekter til virkelighed.

www.b-a-r-k.dk

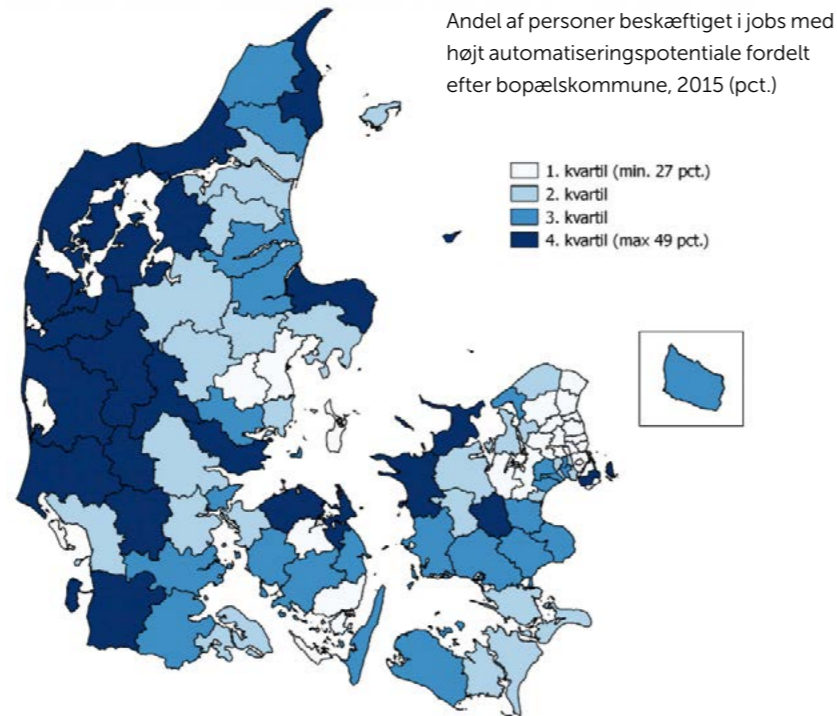
Planer og strategier / Analyser og udredninger / Udvikling af projekter / Involvering og formidling

Yderområderne rammes af automatisering

Den Sociale Kapitalfond peger i en ny analyse på, at den teknologiske udvikling vil have negative konsekvenser for yderområderne i Danmark.

Analysen („Disrupted? – Vestjyske jobs under pres fra den 4. industrielle revolution“), der er udarbejdet i samarbejde med TrygFonden og Det Centrale Handicapråd, peger blandt andet på, at især vestjyske jobs er under pres fra den fjerde industrielle revolution. Vestjyske kommuner er kendetegnet ved at have de relativt højeste andele af jobs med højt potentiale for at blive automatiseret. De vestjyske andele af jobs med automatiseringspotentiale ligger på o. 45 %. Omvendt er kommunerne nord for København kendetegnet ved relativt lave andele.

www.densocialekapitalfond.dk

Nyt udvalg sætter fokus på levedygtige landsbyer

Erhvervsministeren har nedsat et udvalg, der skal sætte nyt fokus på landsbyernes fremtid. Udvalget skal blandt andet komme med anbefalinger til, hvordan flere landsbyer kan gøres levedygtige.

Ifølge Erhvervsminister Brian Mikkelsen er udvalget en del af det arbejde, som skal medvirke til regeringens ønske om, at det skal være attraktivt at arbejde og bo i hele Danmark. Derfor skal vi også udvikle vores landdistrikter og øsamfund. Byplanlaboratoriets direktør Ellen Højgaard Jensen er medlem af udvalget.

Historien om landsbyen Vrads

Lokalhistorien lever i bedste velgående med udgivelsen af bogen om landsbyen Vrads. Palle Kousgaard har beskrevet landsbyens historie fra 1885 til 2017 i et illustrativt format og med fyldestgørende kildehenvisninger. Det er historien om bl.a. skolen, kirken, købmanden og personportrætter, der tages under kærlig hånd. Selvom det er lokalhistorie, er Palle Kousgaard dog ikke bange for at brede konklusionerne ud. Ifølge forfatteren kan bogen måske bidrage til inspiration for, hvad der skal til, for at et mindre samfund kan fungere.

Palle Kousgaard, Vrads, langt ude – midt i.
328 sider. Forlaget Vinden Vender.
Forlagets pris: 349,95 kr.

Foto: Fra bogen

Havebyen – en model for fremtidens bæredygtige byer?

Havebyen, The Garden City, var en idé, der opstod i England omkring 1900 som reaktion mod industribyernes stenørken. Ebenezer Howards tanker om havebyer var, at de skulle være planlagte, grønne og smukke byer, fri for slum og jordspekulation. Ideen gik sin sejrsgang over hele verden og var med til at skabe den moderne byplanlægning.

Havebyen er den første beskrivelse af de 25 danske havebyers historie, som begyndte i 1911-12 med Grøndalsvænge i København og Gerthasminde i Odense. Bogen beskriver havebyernes arkitektur, havekultur og fællesskaber før og nu. Bogen inddrager tilmed eksempler fra England, Tyskland og det øvrige Norden.

Helle Ravn og Peter Dragsbo, Havebyen.
304 sider. Gads Forlag.
Forlagets pris: 349,95 kr.

Boligøkonomisk videnscenter: Ikke så mange nedrivningsklare huse som antaget

En ny analyse fra Boligøkonomisk Videncenter viser, at der er langt færre nedrivningsklare huse i landdistrikterne, end man hidtil har troet. En rapport udarbejdet af KORA fra maj 2017 skønnede, at der er mellem 10.000 og 22.000 nedrivningsparate huse i Danmark.

Realdania har bedt Boligøkonomisk Videncenter undersøge, hvor mange helårsboliger, der reelt er ubenyttede i Danmark. Boligøkonomisk Videncenter skønner i analysen, at cirka 7.500 parcel- og stuehuse står tomme uden væsentlig anvendelse. Centret har parret tal fra BBR-registret og Danmarks Statistik med el-forbruget i danske boliger for at se, om der er aktivitet i husene.

KLIMATILPASNING OG POETISKE LANDSKABER

GUSTIN LANDSKAB har igennem de sidste 10 år arbejdet målrettet og visionært på at skabe en bedre by – med flere oplevelser, mere poesi og mere liv.

Mød os på BYPLANMØDET 2017

- **KLIMATILPASNING FOR MINDRE BYER** der ikke har millioner til nye anlæg
- **DGNB-SCREENING** et simpelt værktøj, der giver overblik og målretter indsatsen
- **LEGENDE OG POETISKE LANDSKABER** når borgermøder og plantegninger ikke alene skaber succes
- **LIVSTIDSOPTIMERING AF LANDSKABER** når drift og pleje bliver en dyr omkostning for Kommunen

OPLEVELSE: Helhedsplan og realisering af Poetisk Naturformidling

PLANLÆGNING: Strategisk planstrategi med klimatilpasning i øjenhøjde

BYFORNYELSE: Attraktive bylandskaber i Europæisk Kulturbym 2017

GUSTIN
LANDSKAB

NOMINERET

BYPLANPRISEN 2017

Prisen uddeles hvert år for planlægning, der er udtryk for nytænkning. Prisen er indstiftet af Dansk Byplanlaboratorium og Akademisk Arkitektforening, og vinderen afsløres på årets Byplanmøde d. 5. oktober i Fredericia.

Hvem sidder i juryen?

- **Lisbeth Nørskov Poulsen** og **Mads Rue**, udpeget af Akademisk Arkitektforening.
- **Jes Møller** og **Lene Krogh**, udpeget af Dansk Byplanlaboratorium.
- **Peer Frank**, udpeget af Foreningen af Byplanlæggere.

Hvem har fået prisen de sidste 3 år?

- **2016 Aalborg Kommune** for udvikling af havnefronten.
- **2015 Hjørring Kommune** for strategisk tilpasning og investering.
- **2014 Odense Kommune** for strategien fra stor dansk by til dansk storby.

Østerbro, Odense Kommune

Foto: Odense Kommune

Plads til alle

Fysisk sammenbinding og social bæredygtighed

Odense Kommune nomineres for områdefornyelsen på Østerbro, hvor der er skabt nye grønne forbindelser samt fysiske og sociale rammer for alle samfundsgrupper – ikke mindst dem på kanten. Østerbro er et gammelt område med industri, villaer og etageboliger. Bydelen har i mange år været lidt forsømt og var ved områdefornyelsens start præget af utryghed, nedslidning og sociale problemer.

Små tiltag – stor virkning

Borgerinddragelsen i kvarteret var og er både insisterende og inspirerende. De projekter borgerne og Odense Kommune sammen har udviklet kan fungere som inspiration for andre. Med få midler, fin arkitektur og stor omtanke har områdefornyelsen skabt en synlig forandring. Østerbro har fået en række nye grønne forbindelser, fine byrum, lømme-parker, gadekunst og nye pladser og mødesteder. Eksempler kunne være Jernbanestien – en stibro over Odense Å – der før var utryk, men i dag er et benyttet stiforløb. Der kan også nævnes dagvarmestuen for socialt udsatte, hvor man kan være tryk og sætte sit eget præg på omgivelserne og ikke mindst de mobile hellesteder med ly for regn og vind, hvor socialt udsatte kan finde helle i en ellers usikker tilværelse på gaden.

Meget mere end fine ord

Juryen fremhæver Østerbro som et mønstereksempel på områdefornyelse. Planen er gennemført med stor respekt for de eksisterende brugere og kommunikationen er i øjenhøjde. Senest er resultaterne opsamlet i en pjece, der i tekst og billeder fortæller om projektet.

Hvis der skal være plads til alle i vores byer, kræver det en særlig opmærksomhed på de udsatte grupper – og her kan vi lade os inspirere af Odense Kommunes konsekvente og overbevisende tilgang.

NOMINERET

Ringkøbing K, Realdania By og Byg samt Ringkøbing-Skjern Kommune

Foto: Ringkøbing K

Naturen før husene

Aktiv brug af landskabet

Ringkøbing K nomineres for et flot åbningsgreb i forbindelse med udviklingen af en ny bydel. I de fleste byudviklingsprojekter starter man med at bygge huse og anlægge veje, hvorefter de grønne arealer mellem husene bliver etableret. I Ringkøbing K er det omvendt. Her er det første skridt et attraktivt naturområde med høj herlighedsværdi og adgang for alle.

3 naturtyper, attraktioner og stinet

Området rummer tre grundlæggende naturtyper: Artsrige blomstrende enge, skov og vådområder. Et vidt forgrenet stinet igennem alle 3 naturtyper og de omliggende områder sikrer god tilgængelighed og binder området sammen med den eksisterende by. Parallelt hermed etablerer Ringkøbing K løbende en række attraktioner i naturen. Det forventes, at 20.000 mennesker vil besøge bydelen i løbet af 2017.

Kommende bebyggelse

Ringkøbing K ligger tæt på kysten. En del af visionen er at vise, hvordan man i naturskønne, kystnære omgivelser kan bygge, uden at der sker en unødigt spredning i kystlandskabet. Det bliver spændende at se, hvordan markedet reagerer. Foreløbig kan man konstatere, at salget af de første 35 boliger er påbegyndt, og at godt 170 har skrevet sig op på venteliste.

Juryen finder tilgangen stærkt forfriskende og fremhæver den grundige planlægning med udarbejdelse af en udviklingsplan, en fysisk plan, et kvalitetsprogram og en eksempelsamling, der stærkt kan anbefales som læsning for kommende byudviklingsprojekter – især dem, der ligger udenfor de traditionelle vækstcentre.

NOMINERET

Proaktiv planlægning, Viborg Kommune

Visualisering: Cubo Arkitekter

Dynamisk samarbejdsform

Stationsnær byomdannelse drevet af private

Viborg Kommune bedriver strategisk planlægning med stor konsekvens. Byen, der geografisk ligger på skillelinjen mellem områder med vækst og affolkning, kan fremvise en perlerække af resultater – fra tiltrækning af Apple til gennemførelse af et af landets mest ambitiøse klimaprojekter med rekreativ værdi. Vi vil især fremhæve udviklingen af banebyen – et stort stationsnært, men indtil nu isoleret industri kvarter. I 2012 blev der udskrevet en byplankonkurrence og på baggrund heraf udarbejdet en helhedsplan, der belyser, hvordan det gamle erhvervsområde kan kobles til bymidten på den anden side af jernbanen.

Banebyrådet

Kommunen, der har erhvervsfremme højt på dagsordenen, har nedsat et Banebyråd. I rådet sidder politikere, større grundejere, private udviklere, bygherrer mv.. Rådet, der har borgmesteren som formand, har haft afgørende betydning for kommunens investeringer, og rådets medlemmer bidrager alle aktivt til at fremme udvikling af området.

Nu går det stærkt

Siden anlægsarbejdet startede i 2016, er en stopklods af en fabrikkerevet ned og ny vej etableret. Et moderne ungdoms- og plejecenter tager form. I løbet af de næste år forventes 200 boliger, en banebro, flere veje, stier, parkering, grønne områder og et gymnasium realiseret.

Juryen fremhæver, at Viborgs proaktive planlægning er en stærk fortætning nær stationen. Samarbejdsformen skaber dynamik. Det politiske ejerskab er stærkt, og der er løbende dialog på tværs af offentlige og private aktører. Andre kommuner, der står foran større omdannelsesprojekter, kan med stor fordel skele til Viborgs tilgang og proces.

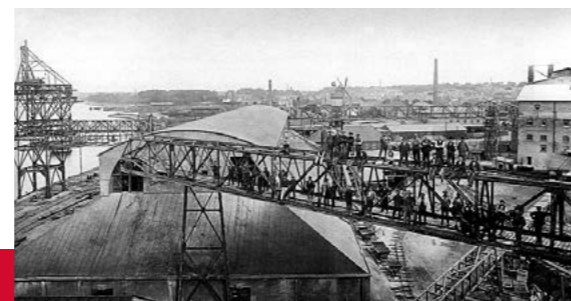
Fredericia vil indfri sit store potentiale

Af Anne Mette Ehlers

Den tidligere fæstningsby vil tage stikket hjem som Danmarks midtpunkt for kultur og forretning. Fredericia Kommune har gode kort på hånden med en ny havnefront og beliggenheden i Trekantområdet, hvor E20 fletter sammen med E45.

Byplan Nyt stiller fem spørgsmål til borgmester Jacob Bjerregaard og planlægger i kommunens afdeling for Strategisk Udvikling, Helle Neigaard.

Dansk Svovlsyre- og Superphosphatfabrik opføres, 1917.
Foto: fredericiashistorie.dk

Fredericias udvikling

1650

Fredericia anlagt som fæstning

Før 1650 var området omkring Fredericia uberørt natur, men Frederik III igangsatte et fæstningsbyggeri, som dog allerede blev til ruiner ved Svenskekrigen 1657-60. Genopbygningen herefter blev iværksat med forskellige former for privilegier. Folk fra mange lande med flere forskellige trosretninger blev lokket til byen, og Fredericia udviklede sig til en af Europas mest mangfoldige og internationale provinsbyer.

1915

1915: Fredericia bliver industricentrum

Fredericia Havn begyndte i 1900-tallets begyndelse at kunne tiltrække større handelsskibe. I årene 1915-26 kom mange store virksomheder til byen. Dansk Svovlsyre- og Superphosphatfabrik (Superfos/Kemira), Dansk-Engelsk Benzin og Petroleum Co (Shell) og Det Forenede Oliekompagni (BP) byggede fabrikker og slog sig ned i byen.

2003

Nyt syn på Fredericias udvikling

Fredericia Havns industri gennem næsten 100 år havde overtaget byen. En imageanalyse viste, at Fredericias ry var dalende. Hverken borgere eller erhvervsliv følte sig stolte af byen. Byrådet blev enigt om, at vand og havn skulle inddrages i byen til glæde for borgere og erhvervsliv.

2008

Havnearealer opkøbes

Realdania By & Byg og Fredericia Kommune opkøbte havnearealerne, hvor både Yara (tidl. Kemira og Dansk Svovlsyre- og Superphosphatfabrik) samt Fredericia Skibsværft havde deres virksomheder. Opkøbet af havnearealerne betød, at de to store virksomheder måtte lukke i Fredericia. Det skabte stor lokal debat.

Fortsættes på næste side

1 Hvad er Fredericias største styrke?

Vores geografiske placering midt i Danmark, vores historie og vores fællesskab. Vi har motorvej, jernbanelinje og en af landets dybeste havne. Det gør os til transportknudepunkt både i dansk og europæisk kontekst. Fredericia er den kommune, der tiltrækker flest virksomheder uden for Storkøbenhavn. Det er vi stolte af. Mange kommuner er blevet relativt store efter kommunalreformen eller har interessekonflikter. Her har vi et unikt fællesskab med 50.000 borgere og samme grundfortælling qua vores historie.

2 Hvad er Fredericias største udfordring?

Arven fra vores industrisamfund. Ved skabelsen af industriarbejdspladserne har man i visse områder gået på kompromis med planlægningen, især i midtbyen. Og i dag har vi en overrepræsentation af borgere, som er nedslidte eller på overførselsindkomst på grund af, at de hver morgen har stået op og knoklet for deres levebrød

3 Hvad er det vigtigste, som er sket i Fredericias transformation - og hvad krævede det?

At vi har fået lagt en strategisk plan for, hvor der er boliger og erhverv i fuld respekt for historien. At vi tør investere i kultur og andre tiltag, der giver en vitaminindsprøjtning til stoltheden af Fredericia og livet i midtbyen. Det er ikke metasnak, når byråd, erhvervsliv og foreninger trækker i flok. Vi rykker os måned for måned. Ved at udvikle nye boligområder af høj kvalitet i midtbyen og ved at skabe arbejdspladser i DanmarkC har vi fået ny optimisme i byen, som tiltrækker investorer.

4 Hvad bliver næste skridt?

At fortsætte udviklingen på havnefronten, som bindes sammen med midtbyen. At arbejde videre med at realisere opførelsen af en ny bygning

Politikeren

Jacob Bjerregaard (S)

Siden januar 2014 borgmester i Fredericia

og for Fredericias udvikling. Uddannelsesniveaulet hænger sammen med industrisamfundet, og vi arbejder meget for uddannelse og efteruddannelse.

til musicalteatret i Kanalbyen. Og så er vi ved at udvikle Danmarks største sundhedshus. Endelig er vores volds Nordeuropas bedst bevarede fæstningsanlæg. Det fører vi tilbage til gammel tid, så det står helt skarpt.

5 Hvad vil du gerne huskes for?

At jeg har været med til at forløse Fredericias potentiale. Jeg vil gerne huskes for at have været en del af det fællesskab, der får dygtige mennesker til at arbejde sammen og tingene til at ske. At være kendt for et tårn vil være meget fjernt for mig. Vi er en fællesskabsorienteret by, hvor ingen er mere end andre. Heller ikke borgmesteren. Byen er noget, vi skaber sammen.

Planlæggeren**Helle Neigaard**

Planlægger i Fredericia Kommune

1 Hvad er 'Gang i Byen'?

'Gang i byen' er både en strategi og flere projekter, som er vævet ind i hinanden. Formålet er at styrke detailhandlen og skabe en levende og intens bymidte. Byrådets ønske er at gøre bymidten til en vækstdriver for hele kommunen, fordi en stærk bymidte skaber byens identitet. 'Gang i byen' er blevet til en fælles overskrift for alle de gode aktiviteter, der sker i bymidten, og politikere og byens aktører byder løbende ind med projekter, der omsætter 'Gang i byen' til handling.

2 Hvad er baggrunden?

En detailhandelsanalyse fra 2014 viste tilbagegang på omsætning og antallet af butikker i bymidten. Samtidig stod kommunen foran en stor transformation med udviklingsprojektet Kanalbyen ved Lillebælt hvor nye, attraktive boliger og erhverv skyder op ved havnefronten. Der var behov for at sætte fokus på en sammenhængende udvikling af bymidten.

3 Nævn nogle konkrete tiltag i Fredericia bymidtes transformation?

Spillestedet Det Bruunske Pakhus er flyttet til Tøjhuset i Gothersgade og er blevet et nyt, kulturelt tyngdepunkt ved havnen med plads til større koncerter. Samtidig har et projekt for Gothersgade gjort gaden mere spændende med 'parklets', hvor cafégæster kan sidde ude, og en del af gaden ved havnen er nu omdannet til gågade. Nye fodgængerkrydsninger skaber sammenhæng mellem gågaderne og havnen, og vi oplever, at projektet har skabt mere liv i gaden. I Kanalbyen er der udviklet et nyt, spændende pop-up miljø med containerbutikker og kultur. Siden 2014 har vi haft krydstogtskibe i havnen ved bymidten. I 2017 kommer der 8 anløb og målet er at nå op på 20 anløb om året i 2020. Alt dette er med til at skabe mere liv og gøre byen attraktiv for alle, og styrker også vores image som bosætningskommune.

4 Hvad er de vigtigste erfaringer?

Det er en politisk drevet proces med ejerskab til projekterne hos borgere og erhvervsliv. Sammen skaber vi gode rammer for byliv og udvikling. Erhvervsdrivende i Gothersgade Syd blev hørt i spørgsmålet om, hvordan vi bedst skaber gode rammer for deres erhverv. De projekter, der nu er etableret i gaden, er udvalgt på baggrund af netop deres input. Samtidig har vi fundet en

5 Hvad er næste skridt?

Der sker virkelig meget i bymidten de kommende år - vi får et nyt sundhedshus i det tidligere sygehus, volden kommer til at spille en mere aktiv rolle i bymidten og der arbejdes med udvikling af et nyt musicalteater og et fæstningscenter. Kanalbyen vil efterhånden blive et større tyngdepunkt i bymidten. For at få mest ud af investeringerne arbejder vi løbende i partnerskaber med bymidstens forskellige aktører.

Boliger i Sønder Voldgade kvarteret i den nye kanalby. Visualisering: Vandkunsten.

Fredericias udvikling – fortsat

2012

Udviklingsplanen for Fredericia C godkendes.

Realdania By og Byg og Fredericia Kommunes udviklingsplan for de opkøbte havnearealer er, at de skal blive en helt ny bydel, der skal åbne den historiske fæstningsby mod vandet. Over de kommende 20 til 25 år er ambitionen at skabe op mod 2.800 nye arbejdspladser og omkring 1.000 boliger i en levende bydel med direkte adgang til Lillebælt.

2016

Frederiks Kanal - den første kanal i Kanalbyen ved Lillebælt – indvies

Det første fysiske eksempel på Fredericias udvikling væk fra tung industri. Frederikshuset, der er det første byggeprojekt med almene boliger, ejerlejligheder og kontorer, skal stå klar ved Frederiks Kanal i 2017.

Kilder: Fredericiac.dk og fredericiahistorie.dk

RICHARD SHEARMUR:**Er vores antagelser om erhverv og fysisk planlægning forældede?**

Den canadiske forsker Richard Shearmur er ekspert i joblokalisering, og han forsker i, hvordan lokaliseringsfaktorer ændrer sig dramatisk. Han mener, at nutidens fysiske planlægning hviler på en håbløst forældet antagelse om immobile jobs og økonomisk aktivitet.

Af Bjarne E. Jensen

Fysisk planlægning hviler på en antagelse om, at jobs udføres ét sted. Det vil sige der, hvor virksomheden er lokaliseret, og at jobs i en given virksomhed kan fordeles. Eksempelvis som kontorjobs og støjende produktion. Professor Richard Shearmur mener, at de antagelser burde have været revideret for længe siden, og at nutidens distinktioner mellem forskellige typer arealer er både forældede og meningsløse.

Richard Shearmur: „Vi må indse, at mobilt arbejde er noget, der sker, og mere og mere af det. Det må vi acceptere og begynde at tage hensyn til det i den fysiske planlægning. Zoneringskoder til specifikke anvendelser bør gentænkes og tilpasses virkeligheden.“

„Vi har altid antaget, at når en virksomhed ligger på en given adresse, så bliver jobs også udført på den adresse. Sådan er det ikke mere. Mange jobs er mere eller mindre mobile og kan blive udført fra mange forskellige steder og på forskellige tidspunkter af døgnet. Hvordan kan vi så forstå nutidens økonomiske aktivitet og planlægge efter den, når

jobs ikke længere er så entydigt lokaliseret?“

En virksomheds adresse er fejlkilde nummer et

Richard Shearmurs forskning har ført ham frem til en skelnen mellem tre typer af jobs: Mobile, semi-mobile og immobile jobs. Den teknologiske udvikling har gjort det muligt, at langt flere jobs bliver udført andre steder, end der hvor virksomheden fysisk holder til.

” Den teknologiske udvikling har gjort det muligt, at langt flere jobs bliver udført andre steder, end der hvor virksomheden fysisk holder til.”

RS: „Flere og flere job er blevet mobile eller semi-mobile, og tendensen fortsætter. Teknologien har gjort, at vi er blevet langt mere bevidste om det, og omfanget er også stigende. Faktisk har de mobile jobs været her hele tiden,

men vi har bare ikke været så bevidste om det. Så jeg mener, at de antagelser, som vores fysiske planlægning og zoneringskoder hviler på, er utidssvarende. Ja, faktisk har de været utidssvarende i årtier!“

Innovative klynger skaber ikke erhvervsudvikling

RS: „Vi har en antagelse om, at beslutningskraften i en virksomhed ligger der, hvor virksomheden har sin adresse, men ofte er beslutningstagerne ikke meget til stede. Udviklingen af beslutninger og innovation finder reelt sted i et samspil med mange forskellige aktører, som heller ikke nødvendigvis er til stede fysisk. Derfor er det også meget problematisk, når byer og regioner forsøger at bruge fysisk planlægning til at skabe klynger.“

„Montreal, Boston, Barcelona og mange andre steder har satset på at renovere og udvikle bydele for at skabe stærke klynger, hvor kreative og ressourcerstærke folk kan mødes og skabe udvikling. Rationalet er, at folk mødes, interagerer og skaber

Forsættes ▶

Foto: Nissan

Nissans nye elektriske arbejdsbil er symbolet på Richard Shearmurs argumenter om joblokalisering. Vores jobs er blevet meget mere mobile, og det har stor betydning for vores antagelser om den fysiske planlægning, at jobs ikke længere udføres ét sted. „Vi må indse, at mobilt arbejde er noget, der sker, og mere og mere af det. Det må vi acceptere og begynde at tage hensyn til det i den fysiske planlægning,” siger Shearmur.

► jobs. Min – og andres – forskning viser, at der intet belæg er for at tro, at det sker. Entreprenante folk vil ikke nødvendigvis fungere der. De vil ikke nødvendigvis skabe noget nyt bare på grund af rammerne. Der kommer ikke noget erhvervsudvikling ud af det.”

Dermed leverer Richard Shearmur tilsyneladende en bredside til alle de byer, der udlægger særlige områder beregnet til at være omdrejningspunkt for en specifik klyngeudvikling. Her må også mange danske byer føle sig truffet!

Er „third spaces“ så ikke væsentlige?

Kan det virkelig passe, at klynger ikke skaber udvikling? Store kapaciteter inden for byplanlægning som Richard Florida og Charles Landry taler meget om vigtigheden af „third spaces“, offentlige rum, caféer og lignende uformelle rammer som afgørende for

at skabe dynamiske, attraktive miljøer. Har de taget fejl? Er „third spaces“ ikke væsentlige?

RS: „Jo, third spaces er meget nyttige for folk, der ikke har et kontor. Men det får ikke folk til at mødes på tværs af kendte kanaler. Det er ikke sådan, mennesker fungerer. Hvis man vil møde nye folk, så er det mere effektivt at tage til en konference, en messe eller finde relevante folk ved at google sig frem.”

„Det er godt, at der er byområder, som er attraktive for mennesker. Herunder mennesker, som arbejder mobilt. Som byfornyelses- eller byudviklingsprojekter kan det være glimrende, men så skal man holde sig til at kalde det, hvad det er. Min pointe er, at man mange steder også brander disse områder som steder, der skaber erhvervsudvikling, og det bør man være forsigtig med.”

Nye muligheder for stærke oplandsbyer

„80% af økonomien er knyttet til services. Det betyder ikke nødvendigvis, at der er behov for mange flere kontorbygninger, eftersom flere og flere jobs bliver mobile eller semi-mobile. Mange eksisterende bygninger kan med fordel gentænkes og tilpasses denne virkelighed.”

„Det vil fremdeles være de store bycentre, der er magneter for jobskabelse. Men vi ser en tendens til, at de mobile og semi-mobile kan tiltrække oplandet og mindre byer en time til halvanden fra bycentrene. Det giver adgang til både bycentrene og til natur, luft og lokal identitet. Men det forudsætter herlighedsværdier og god infrastruktur.”

Social slagside er en trussel

Richard Shearmur er meget bevidst

Tre typer jobs

Professor Richard Shearmur skelner mellem tre typer af jobs. Den teknologiske udvikling har gjort det muligt, at langt flere jobs bliver udført andre steder, end der hvor virksomheden fysisk holder til.

De immobile job: Knyttet til stedfaste investeringer i produktionsudstyr, men også til store dele af servicesektoren, f.eks. detailhandel og hoteller. Nogle af de immobile er højt-lønnede, men der er en overvægt af lavstatusjobs. Der er stadig mange immobile jobs, men der er blevet betydeligt færre, og tendensen fortsætter.

De semi-mobile job: Nogle jobs indebærer en vis mobilitet, men dog med sine begrænsninger. Flypersonale er mobil,

men dog knyttet til nogle bestemte transportformer og – steder. En byggeplads kan være et fast arbejdssted i en periode. Salgs- og servicepersonale kan være mobile, men dog knyttet til en specifik geografi eller til et mindre antal kunder eller transportkorridorer. De semi-mobilejobs rummer både lav- og højstatusjobs.

De mobile job: Nogle jobs kan udføres, hvor som helst og når som helst. Forudsat, at der er en computer og internet til rådighed. Den teknologiske udvikling har givet mulighed for betydeligt flere mobile jobs, som overvejende – men ikke kun – består af højstatus jobs.

Richard Shearmur

Professor Richard Shearmur begyndte sin karriere i 1989 som konsulent på erhvervsjendoms-markedet i London, Paris og Spanien. Efter at have gennemført sin Ph.D. ved Université de Montréal arbejdede han 15 år som underviser i by- og regionaludvikling ved INRS Urbanisation Culture et Société, inden han i 2013 blev tilknyttet McGill School of Urban Planning i Montreal. Han har publiceret ca. 100 akademiske artikler og fem bøger, særligt med fokus på regional erhvervsøkonomi, rumlig udvikling, innovation og mobilitet.

Richard Shearmur er hovedtaler ved Byplanmødet 2017.

Bjarne E. Jensen

Interviewet af Richard Shearmur er foretaget af Bjarne E. Jensen, som under Byplanmødet 2017 også er moderator ved en diskussionssession med Richard Shearmur.

Bjarne har fra 2007-2016 været direktør i REG LAB. En trendsættende forening og tænketank, der samler viden, kompetencer og netværk inden for regional erhvervsudvikling. Han har en fortid som iværksætter og analysechef i Oxford Research. Bjarne er i dag free lancer med tilknytning til bl.a. vækstprogram Lolland-Falster-Vordingborg og i bestyrelsen for Center for Regional- og Turismeforskning.

Europæiske arkitektstuderende i Fredericia: Rammerne om gæstfrihed

Denne sommer var Fredericia vært for European Architecture Students Assemblys (EASA) årlige møde. 600 arkitektstuderende fra hele Europa mødtes om temaet „Rammen om gæstfrihed“, der nærmere bestemt skulle undersøge, hvordan arkitekten i fremtiden kan bidrage til at bygge en mere gæstfri og grænseløs verden.

Temaet harmonerede særligt godt med Fredericias historie og kultur, eftersom Fredericias historie nærmest kan betegnes som indrammet gæstfrihed. Fæstningsværkets volde har langt op igennem historien fungeret som fysiske grænser for et gæstfrit og internationalt byliv.

Projektleder Martin Bach Sørensen fra Fredericia Kommune, som havde et tæt samarbejde med EASA i afholdelsen af festivalen, fremhæver, at EASA festivalen

bød på stor diversitet og en høj kvalitet af projekter. Han fortæller yderligere om festivalen: „Projekterne var både interessante for den enkelte deltager og samtidig en inspiration for Fredericia Kommunes byudvikling. Projekterne arbejdede med den lokale kontekst og lokalmiljøet og søgte at finde svar på nuværende udfordringer og uforløste potentialer i byen. Ud over foredrag og sociale arrangementer havde deltagerne fokus på at aktivere en stribe forskellige byrum ved produktionen af arkitektoniske installationer og objekter.“

Nogle af de projekter, der blev realiseret under EASA, blev udvalgt af Fredericia Kommune, fordi der var særlige perspektiver i dem. Perspektiver og beskrivelser af nogle af disse projekter fremgår i billedserien.

Foto: Alexandra Kononchenko

Penelope

Foto: Alexandra Kononchenko

Penelope er en pavilion i hjørnet af stranden, der ser rundt med sine mange „øjne“. Mellem vandet og byen venter hun som en ledestjerne for dem, der drager ud, og dem som kommer hjem.

Projekterne **Penelope** og **Hi!** har givet Fredericia Kommune nye perspektiver til de kommende etaper i den bynære Østerstrand, hvor der kan tilføres lysætning og semi-private rum som nye elementer.

Online

Online sætter spørgsmålstegn ved meningen bag vægge. Hvilke fysiske reaktioner er der ved konceptet grænser? Ved at tømme de centrale dele af vægge og gøre dem bevægelige er målet at ændre meningen fra en barriere til en sammenkopling.

Fredericia Kommune ser et projekt som Online som en inspiration til den netop afholdte arkitektkonkurrence om udarbejdelse af en helhedsplan for Fæstningsbyen Fredericia. Fredericia er ikke længere en militærstrategisk fæstning, og derfor kan voldenes funktion gentænkes.

Foto: Alexandra Kononchenko

Hi!

Et system af rækker af lys med et kontrolpanel, der er nemt at bruge. Systemet giver folk mulighed for at udtrykke følelser ved simple kompositioner af lys og frekvenser.

Interofcourse

En interaktiv installation af 300 PVC rør, skabt til at provokere folk til at afprøve grænserne for deres komfortzone og samtidig aktivere Fredericias Rådhusplads.

Projektet indgår som en første etape i Fredericia Kommunes planer om at aktivere Rådhuspladsen og forhallen til Rådhuset, hvor flere funktioner bliver omrokeret.

Foto: Alexandra Kononchenko

Foto: Alexandra Kononchenko

Babettes

Et fællesskøkken i Fredericias nye Sundhedshus, hvor lokale beboere kan lave mad i fællesskab.

I udviklingen af Fredericias nye 27.000 m² store sundhedshus bliver der lagt vægt på at tænke på de sociale aspekter, så der kommer liv i bygningerne. Babettes-projektet fra EASA festivalen er meget sympatisk i den sammenhæng, da det også bidrager til nye lokale fællesskaber med fokus på sund mad.

Hovedstaden 2030

– Konference den 6. november 2017

Hvad er de centrale planmæssige udfordringer for hovedstadsområdet frem mod 2030, og hvordan håndterer vi dem?

På 70-året for den oprindelige Fingerplan og som optakt til revisionen af landsplandi- rektiverne for hovedstadsområdet inviterer erhvervsminister Brian Mikkelsen til debat om hovedstadsområdets fremtid.

Find program og tilmelding på www.byplanlab.dk

Dagens hovedtemaer:

- Plads til en voksende befolkning
- Attraktive erhvervsområder
- Effektiv og smart mobilitet
- Natur og oplevelser
- En konkurrencedygtig detailhandel

Konferencen arrangeres i et samarbejde mellem:

dansk byplan
laboratorium

ERHVERVS MINISTERIET

EFFEKTIV PLANLÆGNING GIVER BYEN KVALITET

LE34's rådgivning til planlæggere skaber overblik. Du får værktøjerne til at vælge de rette løsninger tidligt i planlægningen, så jeres plan udnytter byens mange potentialer og sikrer kvalitet.

Mød os på Byplanmødet

LE34
VISER VEJEN

Forskningsprojekt om Danmarks yderområder: Lokale projekter med langsigtet effekt

Strategisk udvikling af det stedbundne har langvarig effekt og skaber nye tværgående samarbejder, som kan bære udviklingen videre. Det viser et forskningsprojekt, som har undersøgt planprocesser og projekter i Thy og på Bornholm.

Af Michelle From Hoxer for forskningsprojektet Udvikling af stedbundne potentialer i Danmarks yderområder.

„Det virker.“

Så kort og præcist opsummerer Anne Tietjen, lektor i bydesign og planlægning ved Københavns Universitet, resultaterne af et forskningsprojekt, som hun og professor Gertrud Jørgensen for nylig har afsluttet. Formålet har været at se på de langvarige effekter af strategisk udvikling af fysiske projekter, som tager afsæt i stedbundne potentialer. Det kan både være landskabelige, kulturelle, oplevelsmæssige eller menneskelige kvaliteter og ressourcer, forklarer Anne Tietjen og uddyber:

„Det, vi kan se, er, at strategisk udvikling af stedbundne potentialer kan bidrage til positiv udvikling af yderområder på en række forskellige måder. Det kan være med til at skabe nyt lokalt liv, nye aktiviteter og tiltrække nye erhvervsdrivende og turisme. Projekterne er også med til at styrke den lokale stolthed og identitetsfølelse. Måske mest afgørende skaber de en fælles forståelse af, at der findes udviklingsmuligheder på trods af fortsat befolkningstilbagegang – og

mod til at gribe dem sammen.“

Hun og Gertrud Jørgensen gik i gang med forskningsprojektet i 2012, hvor de besluttede at følge en række delprojekter i Thisted og på Bornholm under Realdanias „Mulighedernes Land“-initiativ.

Samarbejde skaber ringe i vandet

Anne Tietjen forklarer, at målet ikke har været at bedømme de enkelte projekter som enten gode eller dårlige, men i stedet at se på, om og hvordan de stedbundne projekter bidrager til ny udvikling, og hvordan det i så fald kan kortlægges og registreres.

En af de afledte synergieffekter, som forskningsprojektet viste, overraskede i særlig grad Gertrud Jørgensen:

„Grupperinger i et lokalområde, som ikke havde samarbejdet før, kom pludselig i dialog på grund af et projekt. De blev så senere i stand til at arbejde sammen og skaffe midler til nye projekter. Det var meget fascinerende at opleve, hvordan forholdsvis små projekter på den måde har en væsent-

lig, langsigtet effekt i et område.“

Hun fremhæver „Det gode liv ved kysten“ i Nørre Vorupør som et godt eksempel på et projekt, hvor der blev skabt plads til både surfere og fiskere, lokale og besøgende, og hvor der samtidig blev sat gang i en langsigtet udvikling.

„Folk begyndte at tale sammen på tværs, fordi de havde et konkret, fælles projekt, de skulle være sammen om. Det blev afsæt for en plan for hele kystbyen og en række følgeprojekter udviklet af de lokale i samarbejde med kommunen og i tråd med en langsigtet strategi for kystbyudvikling i Thy,“ fortæller Gertrud Jørgensen.

Det teoretiske afsæt

Netop samarbejdet på tværs koblet til det strategiske blik for synergimuligheder mellem projekter, steder og aktører har været afgørende for et projekts langvarige effekt. Forskerne fremhæver, at denne type strategisk projektplanlægning kræver en ny professionalisme. Planlæggeren skal facilitere samarbejde, integrere forskellige aktørers viden og arbejde på tværs af geografiske skalaer både på visions- og projektniveau.

Forskernes teoretiske afsæt for at analysere de komplekse processer omkring fysiske projekter har blandt andet været „aktør-netværkteori“, også kaldet ANT. Kort fortalt inddrager ANT

Vang Granitbrud er omdannet så det inviterer til nye aktiviteter og er blevet til som en del af Realdanias 'Mulighedernes Land'.

Foto: Vivi Granby

Syv anbefalinger til strategisk udvikling af stedbundne potentialer – helt kort

1. Brug fysiske, strategiske projekter som omdrejningspunkt for samarbejde om strategiske visioner.
2. Arkitektonisk udformning og kvalitet er afgørende.
3. Integrér lokale, fysiske projekter med en strategisk, langsigtet vision, som er koblet til kommuneplan og sektorstrategier.
4. Understøt sammenhæng mellem enkeltprojekter, så de bidrager til samme overordnede strategiske mål.
5. Inddrag flere brugergrupper og aktører i de enkelte projekter, så projektet bidrager til lokal dialog, samarbejdsevne og nye fælles initiativer.
6. For at sikre en langtrækkende effekt er det afgørende at tænke og designe både vision og projekter som noget der skal skabe resultater på tværs af skalaer.
7. Strategisk planlægning kræver en ny professionalisme hos planlæggerne, der skal arbejde relationelt og strategisk med proces og resultater.

både mennesker, fysiske genstande og ideer som forandringsagenter, aktører, i en proces, mens netværk er en samling af disse aktører omkring det konkrete projekt.

„Den teoretiske model, vi har udviklet på baggrund af ANT, kan hjælpe med at visualisere og udvikle et fælles sprog omkring det, der sker i projekterne,“ siger Anne Tietjen, som forklarer, at modellen fremadrettet kan bruges til at få øje på, hvad man kunne kalde „netværkeffekter“, og som også kan danne afsæt for nye strategiske projekter.

Landskabsakupunktur

Forskningsprojektet har set på fem delprojekter af Realdanias Mulighedernes Land i Thisted og på Bornholm. Projekterne er alle i kystbyer eller kystnære landskaber, og selvom der er tale om lokale indsatser, så har de samlet set haft afgørende betydning for områderne, forklarer Gertrud Jørgensen:

„De her små nålestikaktioner er en slags 'landskabsakupunktur', som tilsammen er med til at ændre en traditionel opfattelse relateret til f.eks. fiskeri og granitbrydning til en ny

forståelse af, hvad det er, vi skal leve af i fremtiden, og hvordan vi skal indrette vores landskaber til det gode liv på landet.“

I Thisted har forskerne haft fokus på samspillet mellem planproces, produkt og afledte effekter samt planlægningens rolle i processen. I Bornholm har der været et stærkere fokus på betydningen af de konkrete projekters udformning.

„Den arkitektoniske udformning og kvalitet er også afgørende. Få koncentrerede indgreb kan skabe nye rumlige sammenhænge, der synliggør transformation mod en ny fremtid og gør projektområdet til det sted, hvor den ny fremtid kan afprøves,“ siger Anne Tietjen. Gertrud Jørgensen tilføjer:

„Det afgørende er, at de konkrete projekter hele tiden forholder sig til de overordnede strategiske mål og omvendt. Det er vigtigt, at man ikke bare laver små, lokale projekter, som ikke batter i det større perspektiv – eller store, forkromede planer, som ikke giver mening lokalt.“

Det nye miljø omkring landingspladsen i Vorupør er blevet til gennem Mulighedernes Land og følgeprojekter.

Foto: Realdania/Normann Sloth

Læs mere:

Som en del af en formidlingsstrategi har Anne Tietjen udviklet et nyt undervisningsforløb med landskabsarkitektstuderende fra Københavns Universitet, som har besøgt Thisted og Bornholm. Det er blevet til konkrete forslag til strategiske projekter med afsæt i stedbundne potentialer.

Se studenterprojekterne fra Thisted og Nordbornholm på: issuu.com/annesiger

PÅ FORKANT Erfaringer fra kampagnen På forkant: Hvad kan vi egentlig gøre for at skabe kvalitet i de danske yderområder?

Fokus på lokale egenskaber og hovedbyer kan være med til at sikre det gode liv i Danmarks kanter. Det er en af konklusionerne fra På forkant-kampagnen, der har givet planlægningen i områderne uden for de større byer en ny kurs og et stærkere fundament.

Af Martin Kristensen for kampagnen På Forkant

Planlægningen i de danske yderområder skal styrkes med nye metoder, viden og erfaringer. Danmark skal være i balance, så ingen dele kobles af, og man kan leve godt overalt. Det var visionen, da staten, KL og Realdania initierede På forkant-kampagnen med 25 kommuner i 2014. Kampagnen sluttede i foråret 2017, og kommunerne står nu med en styrket modstandskraft mod blandt andet urbanisering og befolkningsnedgang.

En af de væsentligste slutninger, der kan drages på baggrund af På forkant-kampagnens arbejde med de 25 kommuner, er, at yderområderne ikke kan og må betragtes under ét. I Faxe er udfordringerne markant anderledes end i Lemvig, og derfor er der brug

for forskellige løsninger til forskellige udfordringer, hvis Faxe og Lemvig skal ramme hovedet på hvert deres søm. Det er særligt kommunernes placeringer i forhold til storbyområderne, der skaber anderledes udfordringer for kommunerne.

Fire gennemgående fokusområder

I kommunerne er der blevet arbejdet forskelligt med metoder, visioner og konkrete initiativer i løbet af kampagnens tre år. For nogle kommuner har blot selve erkendelsen af kommunens specifikke situation givet nye perspektiver på fremtiden. Andre har helt konkret samlet organisationer, offentlige institutioner og politikere for at finde løsninger og udviklingsmuligheder.

På trods af særegne problemstillinger, strategier og løsninger er der dog fire fokusområder, som går igen på tværs af de kommunale skel. Det drejer sig om fokus på differentieret udvikling, bosætning, erhvervsudvikling og turisme samt inddragelse. Flere af kommunerne opererer med flere af fokusområderne på én og

samme tid. Især det inddragende aspekt i strategierne er en fællesnævner. Inddragelsen af lokalbefolkning og interessenter har i mange af kommunerne handlet om at sikre ejerskab til de fremtidige projekter, for som de siger i Vordingborg: „De, der skal leve med løsningerne, skal eje dem.“

Lokale kvaliteter påkræver differentieret udvikling

Den differentierede udvikling handler om at gøre forskel på geografiske områder eller forskellige bytyper for på den måde at kunne fokusere på specifikke potentialer. Ligesom kommunerne i yderområderne på den store skala ikke må og kan betragtes under ét, er det et gennemgående tema i På forkant-strategierne, at det heller ikke er muligt internt i kommunerne. Her er der også lokale forskelle og kvaliteter, der skal have specifikt fokus.

Gertrud Jørgensen, professor i landskabsarkitektur og planlægning ved Københavns Universitet, beretter i en ekspertartikel i På forkants afsluttende rapport, at „den differentierede tilgang,

Foto: Mariagerfjord Kommune

Hobro er Mariagerfjord Kommunes største by og dynamo for service og erhvervsudvikling. Byen er én af fire hovedbyer, som nu skal styrkes til gavn for hele kommunens udvikling.

hvor der arbejdes med forskelle og prioritering, har bidraget til at styrke den strategiske tænkning.” Hun udleder fire forskellige former for differentiering, der er gået igen på tværs af de 25 kommuners strategiplaner. Der er tale om en geografisk differentiering, en differentiering af byer, en differentiering af småbyer, landsbyer og klynger samt en differentiering af både konkrete og mentale landskaber.

Et eksempel på en styrkelse af den strategiske tænkning gennem differentiering af geografiske områder finder man i Faaborg-Midtfyn. Her har man opdelt kommunen i tre områder med hver deres partikulære karakteristika. Forstadsbåndet til Odense, Faaborg-egnen og Ringe-egnen. Det har skabt en vision, der både styrker og udvikler de respektive områders kvaliteter og potentialer.

Hovedbyer

Urbanisering har stået på i Danmark, siden industrialiseringen for alvor tog fat i Danmark i midten af det 19. århundrede. Danskerne har stødt og kontinuerligt efterladt landdistrikter til fordel for urbane miljøer, og jovist foregår der en urbanisering med en overordnet vandring mod Hovedstadsområdet og byerne i Østjylland ved E45, men internt i mange af yderkommunerne foregår der også en vandring mod de lokale bycentre. Man taler om en dobbelt urbanisering,

Foto: Leif Tuxen

Faaborg-Midtfyn Kommune har udviklet strategier for tre egne med hver deres særlige potentialer og kvaliteter. På Ringe-egnen skal nye tiltag udvikles på tværs af bl.a. lokalråd, borgere og foreninger. Her landsbyklyngen Gislev.

Et gennemgående tema i kommunernes arbejde med deres fremtid har derfor været en præcisering af den gængse forståelse af urbanisering. Der er potentialer i at fremhæve og arbejde strategisk med nogle af kommunens hovedbyer med henblik på bosætning og kvalitet for beboerne, eftersom der ikke kun foregår en vandring til vækstcentrene Hovedstadsområdet og Østjylland. Nogle udvalgte hovedbyer skal fungere som motorer for fremtidig bosætning og udvikling. På forkant-kampagnen har tydeliggjort og redefineret kommunernes byroller. Det er essentielt for at vide, hvor og hvordan der skal prioriteres i planlægningen.

Frederikshavn Kommune og Mariagerfjord Kommune fokuserer eksempelvis på de største byer Frederikshavn og Hobro. I Odsherred Kommune skal Nykøbing Sjælland være kulturel og social dynamo for hele kommunen. Det sker konkret ved bl.a. at styrke Odsherred Teater og flytte det ind i hovedgaden.

Hvad så nu?

På forkant-kampagnen har skabt et strategisk fundament for kommunal- og lokalspecifikke planer for, hvordan yderområderne kan sikre kvalitet for den bosiddende befolkning. Nogle kommuner har faktisk en urbanisering internt i kommunen, som kan understøttes. Andre kommuner har fået

På forkant-kampagnen udgav en publikation med resultater og erfaringer ved dens afslutning. Heri kan man læse om hver kommunes strategiprojekt, men også få et indblik i de overordnede strategiske temaer, som kommunerne har benyttet sig af. Der har været fokus på differentieret udvikling, bosætning som strategisk omdrejningspunkt, erhvervsudvikling og turisme samt inddragelse af borgere, interessenter, virksomheder etc..

Publikationen kan downloades på paaforkant.dk.

Du kan også læse mere om Realdanias hovedbyinitiativ på realdania.dk

friske øjne på kommunens egenskaber og kvaliteter, hvilket giver en solid fremtidig strategi. Der er også udviklet nye arbejdsformer og en forståelse for, at et solidt vidensgrundlag og inddragelse af interessenter er vigtigt, når man skal udvikle nye strategier. 25 kommuner i de danske yderområder er dermed blevet modstandsdygtige gennem strategisk oprustning.

Det er dog også nødvendigt at opruste, eftersom stadigt flere udfordringer presser sig på i yderområderne. Arbejdet med områderne uden for de større byer stopper dog heller ikke med På forkant. Kommunerne arbejder videre med deres strategier, og konklusionerne og erfaringer fra På forkant har bl.a. betydet, at Realdania nu følger op med et hovedbyinitiativ. Det skal være med til at teste, hvordan hovedbyerne kan udvikles som motorer for resten af kommunen.

Nykøbing Sjælland skal styrkes som kulturel dynamo i Odsherred Kommune. Det sker bl.a. ved at styrke Odsherred Teater og rykke det ind i hovedgaden. Her teaterleder Simon Vagn Jensen.

Foto: Odsherred Kommune

Debat

Modernisering af planloven

Moderniseringen af planloven, som blev vedtaget af Folketinget den 1. juni 2017, har fået mange kommentarer med på vejen og vakt stor debat. Byplan Nyt bringer her to garvede planlæggeres indlæg i debatten om den nye planlov.

Planfaglighed udfordret af den nye planlov

Af **Arne Post**

Arkitekt. Etablerede i 2005 AP Byplanrådgivning og er bl.a. forfatter til Byplanhåndbogen. (Forkortet af redaktionen)

Vi kender og bruger måske en gang imellem udtryk som „at stå fast på fagligheden“ og „holde den faglige fane højt“. Vi kan også sige, at „man ikke skal gå på kompromis med sin faglighed“, men den nye planlov, som Folketinget vedtog den 1. juni i år, udfordrer planlæggerens forståelse af faglighed. Faglighed inden for fysisk planlægning drejer sig både om de fysiske resultater af en planlægning og om planlægningsprocessen. Begge former for faglighed er i spil i ændringen af planloven.

Ændringer i planloven

De ændrede bestemmelser i planloven vil om nogen tid blive opfattet som „normale“, men betyder det også, at de vil blive opfattet som udtryk for god faglighed? Eller er der nogle grundlæggende værdier, som udgør dele af det faglige fundament?

Den nye planlov må give anledning til overvejelser blandt planlæggere om, hvorvidt ændringerne svarer til deres opfattelse af faglige værdier. Nogle af ændringerne vedrører emner, der går langt tilbage i byplanhistorien, og som indgår i mange planlæggeres faglige fundament.

En del af ændringerne tager tilsyneladende sigte på at prioritere hensynet til vækst og udvikling over hensynet til natur og miljø:

- En svækket beskyttelse af kystnærhedszonen gennem bestemmelser om udviklingsområder.
- Bestemmelser om ret frie muligheder for at bygge i det åbne land.
- Muligheder for at etablere aflastningscentre.
- Vanskeliggørelse af borgernes muligheder for at kommentere planforslag ved en halvering af høringsperioden.

Faglighed i politisk kontekst

Det er ikke noget nyt, at planlæggere skal arbejde for projekter, der ikke er „lige efter bogen“, men det er mit indtryk, at projekter, der er i strid med god planlægning, i stigende grad anbefales af planlæggere – og uden antydning af de politiske ønsker, der ligger bag.

Begrebet faglighed bruges inden for mange fagområder, men hvad betyder det inden for fysisk planlægning? At være god til at indleve sig i politi-

kernes ønsker og rydde eventuelle hindringer af vejen? Eller kunne redegøre for de forskellige aspekter – både positive og negative - ved en sag, og herigennem give politikerne et sagligt og nuanceret grundlag for at træffe beslutning?

Den romerske ingeniørarkitekt Vitruvius (død ca. 25 f.kr.) betegnede arkitektur med begreberne holdbarhed, brugbarhed og skønhed. Kan vi ligeledes formulere en definition på faglighed inden for fysisk planlægning, som kan støtte i situationer, hvor de politiske realiteter er sådan, at planlæggeren skal argumentere for et projekt, som han/hun ikke kan stå inde for fagligt?

I et indlæg på **ByplanBlog** og en tilknyttet længere artikel lægger Arne Post op til debat om faglighed og etik vedrørende fysisk planlægning.

Debat

Helhedstænkning skal genskabe verdens bedste planlov

Af **Jan Peter Nielsen**

Landinspektør (AAU), PhD (AAU), MCP (RUC)

Siden 1998 ansat i Aalborg Kommune, Borgmesterens Forvaltning. Han er desuden Den danske Landinspektørforenings repræsentant i Dansk Byplanlaboratorium. (Forkortet af redaktionen)

Foto: Lars Horn

I denne tid drøftes den nye planlov, overalt hvor planlæggere mødes. Ekspertter hævder i debatten, at der er brug for en areal- og planlovskommission, som skal sikre en langt mere gennemgribende gentænkning af fremtidens arealforvaltning og planlovgivning.

Hvis dette bliver en realitet, vil jeg gerne henlede opmærksomheden på 1970'erne, hvor Danmark rundt omkring i verden blev omtalt som landet med verdens bedste planlov. Det var først og fremmest verdens bedste planlov, fordi den dengang kun var en mindre del af et omfattende og helhedsorienteret reformkompleks. Et stort reformkompleks, som trods sin alder og utallige attentater og lappeløsninger, stadig er ryggraden i den offentlige forvaltning. Derfor er det desværre bare ikke tilstrækkeligt med en areal- og planlovskommission, hvis Danmark igen skal have verdens bedste planlov.

Det er mit håb, at det nuværende plan- og reguleringssystem ikke fortsat udsættes for lappeløsninger. De store reformer tilbage i 1970'erne kan med fordel danne inspiration for grundigt forberedte og helhedsorienterede reformer, og der er al mulig grund til at supplere tankesættene fra 70'er-reformerne med en ny fag-

lig side, nemlig digitalisering af det samlede offentlige regulerings- og plansystem.

Holistisk tankegang i planlægningen

Helhedsforståelse og samskabelse i det offentlige er løsningen, hvis Danmark igen skal have verdens bedste planlov. Så kan resten af verden igen få øje på, at det giver mening at have styr på tingene og tænke i helheder. Der er nemlig en række nuværende forhold, hvor en mere holistisk tankegang kan give gavnlige resultater for fremtidens arealforvaltning og planlovgivning.

Den administrative struktur i den offentlige sektor kræver et helhedsorienteret eftersyn. Den offentlige sektors struktur er gennem mange år fastholdt i statslig-, regional- og kommunalpolitiske niveauer. I dag mangler der ganske enkelt en regional tænkning omkring den fysiske og geografiske udvikling. Regionale arbejdskrafts- og pendleroplade kan ikke håndteres af den enkelte kommune.

Den politiske og administrative effektivitet skal have et grundigt eftersyn og en velforberedt renæssance. Spændvidden fra politisk idé om samfundsudviklingen, til konkrete

borgerrettigheder og retsprincipper, til levevilkår, realkredit, ejendomsvurdering og skelpæles placering, er en kompliceret opgave, som kræver evne til helhedstænkning.

Digitalisering af den offentlige sektor skal gennemtænkes som en helhedsstrategi for stat, regioner, kommuner og borgerne. Her har vi markante erfaringer, der viser, at manglende helhedstænkning fører til uheldsmæssige resultater.

Borgerdeltagelse, tillid, transparens og retssikkerhed skal styrkes. Et nyt reformkompleks må genopruste disse kvaliteter, så samspillet mellem individ og samfund medvirker til, at borgerne tager ansvar for deres egen velfærd sammen med hele det offentlige serviceudbud.

En faglig planlægning med tværgående kompetencer skal implementeres. Når eksempelvis arkitekter i så høj grad, som tilfældet er, præger den fysiske planlægning, er der tendens til et enøjet fokus. Vi har brug for at udvikle fagligheder, som for alvor kan omsætte viden til holistisk tænkning i en kompleks verden.

Lemvig: God erfaring med tværfaglig boligsocial indsats

Byfornyelsen i Lemvig skal komme de dårligst stillede til gavn. Det er både socialt, økonomisk og miljømæssigt fornuftigt, siger **borgmester Erik Flyvholm (V)**. Lemvig Kommune har prioriteret en tværfaglig boligsocial indsats på området og har på få år høstet gode erfaringer.

Af journalist Emilie Koefoed

Det er ofte hen over efteråret, når det bliver koldt og vådt i vejret, at problemerne viser sig. De forfaldne boliger bliver svære og dyre at varme op, og der kommer måske skimmel-svamp og fugt. I efterårsmånederne får Lemvig Kommune derfor flest henvendelser om faldefærdige og usunde boliger. Lemvig har de seneste år kombineret byfornyelsen med en målrettet boligsocial indsats. Kommunen ansatte i 2013 en boligsocial medarbejder, som har haft til opgave at koordinere indsatsen og stå for dialogen med borgerne.

- Det er oftest de mest udsatte familier, der bor i de dårligste boliger. Vi har derfor et stort politisk ønske om, at når vi arbejder med byfornyelse, så skal det komme de dårligst stillede til gavn, fortæller Lemvigs borgmester Erik Flyvholm (V).

- På den boligsociale del har vi børnefamilierne højest prioriteret. I forhold til det fysiske miljø prioriterer vi der, hvor vi laver byfornyelsesprojekter. Hvis man kan få de dårligste boliger væk, så styrker det både de miljømæssige og sociale indsatser, siger Erik Flyvholm.

Bolighajer og sociale nomader

Ligesom mange andre kommuner har Lemvig oplevet et fald i indbyggertal og dermed et overskud af boliger, som med tiden bliver forfaldne og sundhedsfarlige at bo i. Boligspekulanter

udlejer de dårlige ejendomme til lav pris og ofte uden indskud, og det tiltrækker udsatte familier.

- Det kan være en nødløsning for de ressourcetsvage borgere, fordi de ofte har et akut boligbehov. Man kan komme ind uden indskud, men opdager så senere, at der måske både er fugt og skimmel-svamp, og at varmeudgifterne er så høje, at de ikke er til at betale. Og så kommer man hurtigt til at flytte igen. Nogle af de socialt mest belastede borgere flytter ofte – de såkaldte 'sociale nomader' – og det giver ustabile rammer om deres familieliv, siger Erik Flyvholm.

I forvejen kæmper mange af disse borgere med blandt andet sundhedsmæssige, psykiske og økonomiske problemer, som kun bliver forværret af en usikker boligsituation.

Ikke blot en teknisk opgave

Historisk har det været en teknisk opgave at kondemner og nedrive utidssvarende ejendomme, men i Lemvig har man erkendt, at problemet i høj grad også har menneskelige omkostninger, og at opgaven derfor kræver en kombineret fysisk og social indsats.

- Vi har tradition for, at man arbejder sammen på tværs, og så har vi en flad organisation, som gør, at man nemt kan have en dialog. På den måde får vi hele billedet af situationen, når der er nogle sager med

dårlige boliger. Det handler ikke kun teknisk om at få fjernet en ejendom og få genhuset beboerne; det handler om, at de her mennesker bliver genhuset på en god måde og kommer det rigtige sted hen, så de ikke flytter igen om et halvt år, siger Erik Flyvholm.

Kommunen har ansat en boligsocial medarbejder med erfaring fra det sociale område, som tager sig af dialogen med borgerne gennem hele processen – og ofte også følger op efter genhusning. Hun har tæt daglig kontakt med den tilknyttede medarbejder fra Teknik- og Miljøafdelingen og koordinerer med resten af det boligsociale team, som yderligere består af kommunens jurist samt

I perioden 2014-2017:

Der har været 162 boligsociale sager vedrørende dårlige boliger.

45 ejendomme/boliger er kondemneret. Ud af disse sager er 30 endt med en genhusning (18 enlige og 12 familier, heraf 8 med børn). 10 er genhuset uden for kommunen.

101 ejendomme er nedrevet – enten frivilligt eller ved påbud/tvangsnedrivning.

” I Lemvig har man erkendt, at problemet i høj grad også har menneskelige omkostninger, og at opgaven derfor kræver en kombineret fysisk og social indsats.

medarbejdere fra Børn og Familiecenter, ydelseskontoret og Handicap og Psykiatri. Fremover skal der desuden tilknyttes en fast kontakt til hjemmeplejen, for at kommunen kan være endnu mere på forkant.

Cirka halvdelen af alle sager opstår på baggrund af henvendelser – enten fra beboerne selv eller fra naboer eller hjemmepleje. Andre gange starter det med, at den boligsociale medarbejder og medarbejderen fra Teknik- og Miljøafdelingen simpelthen kører ud til de dårlige boliger og går hen og banker på.

Social, økonomisk og miljømæssig gevinst

Erfaringerne fra arbejdet har været gode, og den boligsociale medarbejder, som i første omgang blev ansat i en etårig projektperiode, er i dag fastansat. Siden indsatsen startede i 2014, har der været 162 sager og 30 genhusninger.

- De, der har oplevet at skulle genhuses, har været positive. Det er klart, at det er aldrig rart at skulle flytte på den måde, men oplevelsen er faktisk, at det er lykkedes at håndtere det på en ordentlig måde, og at vi har kunnet give de her borgere en væsentligt bedre livskvalitet, siger Erik Flyvholm.

- Samtidig tror vi også på, at der er noget økonomisk fornuftigt i at få ryddet op i de dårligste af boligerne. Og hvis vi kan løfte den dårlige del af boligmassen energimæssigt, så vil det give en kæmpe gevinst for miljøet, frem for at vi i den øverste del laver nulenergi-huse til dem, der er mest velbjegete. Generelt er det et område, som det gavner os alle sammen at få løftet, siger borgmesteren.

Pulje under pres

Flere kommuner er begyndt at arbejde mere målrettet med en tværfaglig indsats på området, og Lemvig har været i kontakt og udvekslet erfaringer med blandt andet Mariagerfjord Kommune, som var de første til at starte en indsats. Det fremtidige arbejde afhænger dog i høj grad af den politiske prioritering både på kommunalt og på nationalt niveau, understreger Erik Flyvholm.

- Vi har et stort politisk fokus på arbejdet og har sat midler af til indsatsen. Hvis puljerne forsvinder, så er der kun kommunens skatteborgere til at betale for at få fjernet de efterladte ejendomme. Man kan godt diskutere, om det er rimeligt, at det er de borgere, der har valgt at blive boende, der skal betale for oprydningen. Jeg synes jo, det er en samfundsmæssig opgave at få ryddet op i de dårlige ejendomme, slutter borgmesteren.

Masterclass,
Inddragelse og samskabelse
Borgere, brugere og beboere

Inspiration
Tankevækkende eksempler
Netværk med andre specialister
Nye metoder

For dig der er arbejder professionelt med at få det bedste frem i andre

- Hold starter i Århus 13.11.17
- Hold starter i København 9.4.18

5 dages intensivt kursus inkl. forplejning:
19.900 kr. + moms

Yderligere information: www.goproces.dk
eller rikkekajhoj@goproces.dk

Go'Proces :

Business og bykvalitet: I Fredericia flytter arbejdspladserne ud af byen

Googles datacenter, DVS og Merrild Kaffe. Det er nogle af dem, som vælger erhvervsudstyknings DanmarkC som deres sted. Placeringen midt i Danmark ved motorvej, jernbane og en af Danmarks største erhvervshavne virker som en magnet på virksomheder og skaber arbejdspladser og liv i Fredericia.

Af Anne Mette Ehlers

„Politikerne i Fredericias byråd så for 15 år helt rigtigt, da man satsede på opkøb af landbrugsjord til erhvervsområdet DanmarkC. De sidste par år har vi arbejdet intenst med at opkvalificere arbejdskraften for at imødekomme virksomhedernes efterspørgsel – i et tæt samarbejde mellem jobcentret, vores uddannelsesinstitutioner, virksomhederne i området og de faglige organisationer,” fortæller formand for By- og Planudvalget i Fredericia Byråd, Steen Wrist Ørts.

For selv om man umiddelbart tænker på lastbiler, når man siger transport og logistik, handler det i dag om avanceret teknologi og intelligente systemer til at distribuere varer med. Derfor har jobbene undergået en forvandling og kræver i dag højtuddannede specialister.

„Vi har fremtidens arbejdspladser,

Danmarks bedste placering i forhold til logistik og er trekantens stærkeste område inden for produktion. Endelig har vi domicilejendomme ud til motorvejen,” siger Kristian B. Drejer blottet for jysk beskedenhed. Han er erhvervsdirektør i organisationen Business Fredericia, som markedsfører DanmarkC til køb og leje for kommunen og andre parter.

Sidste år blev der skabt 509 nye arbejdspladser i Fredericia, hvoraf mange er relateret til DanmarkC. Samtidigt rundede Fredericia Kommune nabokommunerne Middelfart og Kolding målt på gennemsnitsindkomst per indbygger.

„Med DanmarkC kommer der andre typer mennesker til Fredericia. Deres arbejdspladser er uden for byen, men der må ikke blive stille i byen. Fredericia Kommune er meget opmærksom

Fakta om DanmarkC

- 6.000.000 m² erhvervsjord til produktion, domicil, logistik og transport.
- Ca. 10.000 arbejdspladser inden for logistik, transport, domicil og produktion.
- Solgte sidste år flest kvadratmeter erhvervsjord i Danmark, nemlig 781.060 m².

på kvalitet i bykernen og handelsliv for at vinde 'kommunekampen' om bosætningen. Vi vækster hurtigere på antal arbejdspladser end gennemsnittet. For os er udfordringerne, at adgangsveje til motorveje og infrastrukturen generelt følger med i samme takt, så motorvejene ikke sander til, og så vi fastholder den positive udvikling.”

Blue Water Shipping har valgt en placering i DanmarkC i Taulov i den såkaldte tørhavn med havnerelaterede virksomheder. Der er kun få kilometer til havnen.

Foto: Blue Water Shipping A/S.

„Butikker skal ikke ud på marken“

Vi spørger Per Nyborg, Direktør for ICP, Institut for Centerplanlægning, som netop har udgivet en rapport sammen med Realdania om detailhandlens udfordringer.

Hvad betyder logistikområder som DanmarkC for bykvalitet og byliv?

„DanmarkC består af funktioner uden for byen, som skaber arbejdspladser tæt på byen. Mange af de varer, som distribueres derfra, har ikke noget med byen at gøre, men DanmarkC sætter Fredericia på landkortet og udnytter den unikke geografiske beliggenhed a la Skandinavisk Transport Center ved Køge. Det er en logistisk perle og kæmpe gevinst for byen, fordi der kan skabes arbejdspladser og erhverv, der smitter positivt af på bymidten.

Den stigende e-handel er ikke en så voldsom trussel mod detailhandlen, da meget handel foregår ved click-and-collect, hvor man henter varen i butikken. De fysiske butikker i bymidten står bedre med et logistikcenter i nærheden. Det kan betyde, at der åbner e-handelsbutikker i bymidten. Det er kun, hvis Fredericia udnytter den nye planlov til at placere butikker uden for byen, at jeg ville begynde at blive nervøs. Bymidten har ikke brug for aflastning, men for flere butikker, også til nye byudviklingsområder som Kanalbyen i Fredericia. Butikker skal ikke ud på marken.”

„Hold området rent i forhold til funktion“

Vi spørger Filip Zibrandsen, founding partner i Urban Creators, som arbejder med mobilitet, og hvad det betyder for vækst og udvikling af byområder.

Er der risikoelementer for en bymidte i forhold til logistikområder som DanmarkC?

„Området bør holdes rent i forhold til den funktion, det er indrettet til, altså transport og logistik. De har åbnet op for kagedåsen i form af at tillade firmadomiciler, så advokatfirmaer og andre liberale erhverv kan flytte derud. Hvis disse erhverv flytter ud af byen på grund af den lave husleje, kan det risikere at underminere kvaliteten af bymidten, da sådanne funktioner understøtter byudviklingen.”

Nethandel ændrer fremtidens logistik og urbane infrastruktur

Megatrends som globalisering, urbanisering og digitaliseringen ændrer fremtidens logistikerhverv og stiller nye krav til erhvervsområdernes placering, funktion og infrastruktur. **Her er tre tendenser:**

1

Digitaliseringen og den øgede nethandel medfører stigende krav til last mile distribution, altså at få varerne leveret den sidste bid vej til forbrugerne. Ikke kun elektronik og tøj, men også dagligvarer fra virksomheder som nemlig.com og aarstiderne.com. Udviklingen øger efterspørgslen på centralt beliggende terminalejendomme med kort afstand til store boligområder.

2

Globaliseringen og udflytningen af produktionen til lande med lave produktionsomkostninger har de seneste 25 år resulteret i stigende global transport med udbygning af logistikområder fra fabrik til slutbruger. Hjemtagning af produktionen kræver moderne og effektive ejendomme, der understøtter det teknologiske element.

3

Urbaniseringen og ny infrastruktur, fx letbanen langs Ring 3 i Hovedstadsområdet, medfører fortætning af større byer og stigende pres på nye og eksisterende erhvervsarealer især i trafikale knudepunkter.

Det entreprenante ved MIDLERTIDIGHED

Midlertidige anvendelser er entreprenante. De er driftige, og virksomme handlinger, som kan skabe værdi for byens steder, mennesker og erhverv. Kommunerne spiller en vigtig rolle, hvis midlertidighedens fulde entreprenante potentiale skal foldes ud.

Af Tina Vestermann Olsen og Inger Haarup Borchmann, CFBO

Midlertidige anvendelser er efterhånden et velkendt redskab til at skabe liv og aktivitet i bygninger og byrum, 'mens vi venter' på en mere varig forandring. Ofte er det fysiske eksperimenter, der kan vise alternative anvendelsesmuligheder på steder, der skal udvikles. Men forandringen finder sted undervejs og er ikke blot et resultat, der ses bagefter. Der ligger et overset potentiale i midlertidigheden som proces og i de sociale og økonomiske dynamikker, processen rummer. Den sociale værdi ligger i den kompetence- og relationsopbygning, som sker hos de mennesker, der involverer sig i de midlertidige anvendelser. Og den økonomiske værdi ligger særligt i den afledte effekt, midlertidighed kan have for byens erhverv – herunder iværksættere, start-ups og mindre virksomheder. Her følger tre eksempler på det entreprenante ved midlertidighed i fysisk, social og økonomisk forstand.

Midlertidighed skaber værdi for steder

Da det brugerdrevne, non-profit, projektmagerfællesskab 'Platform4' i 2009

iscenesatte et havnebassin og nogle tomme bygninger som en 'sail-in-biograf' i forbindelse med byomdannelsesprojektet på Østre Havn i Aalborg, blev der skabt et stærkt match mellem havnens industrielle arkitektoniske arv, det maritime, vandet som flade og landskab samt en digital lyd- og billedverden. Der blev midlertidigt skabt et særligt sted, der viste havnebassinet potentiale som rum for oplevelse og aktivitet. I dag bliver der fortsat skabt midlertidige aktiviteter på Østre Havn, som iscenesætter og udfolder stedets potentiale. For eksempel tilbyder en lokal forening nu forskellige vandsportsaktiviteter på havnen. Midlertidighed skaber altså værdi for steder ved at udvikle dem som attraktive og spændende bymiljøer gennem eksperimenterende arkitektur, der tilbyder oplevelser.

Midlertidighed skaber værdi for mennesker

Institut for (X) er en non-profit platform, som siden 2009 har bidraget til transformationen af den sydlige del af Aarhus' godsbaneareal bl.a. ved at facilitere borgerinitiativer i områ-

Det re-designede kontor i de gamle lagerbygninger på Institut(X) på Godsbanen i Aarhus.

Foto: MockUp.

det. Mens der skabes et levende og kulturelt eksperimenterende byrum på (X), opbygges der kompetencer hos de mennesker og småerhverv, der engagerer sig i stedets udvikling. De involverede dygtiggør sig som iværksættere, samtidig med at også nye iværksættere tiltrækkes og skabes over tid. Fællesskabet udvikles eksempelvis med pedelroller og praktikanter for unge, der har sværet ved at fungere i uddannelsessystemet. Herved opnår de kompetencer, som de kan tage med sig videre i andre sammenhænge, der bidrager til at udvikle byen. På den måde skaber de midlertidige anvendelser værdi både udadtil i forhold til stedets udvikling, og indadtil i forhold til den kompetenceopbygning der sker hos områdets aktører over tid. Dét er værd at tænke over, når man debatterer værdien af midlertidige anvendelser. Den er nemlig ikke begrænset i tid og sted, men forankrer sig ved at opbygge og styrke byens iværksætternetværk samt borgernes lyst og evne til at engagere sig i byudvikling.

Grundlag for udvikling af (nye) virksomheder

Med midlertidighed som præmis er der et pres for at præstere godt i den periode, man er givet. Man skal bevise sit værd, hvilket kan være hårdt for nye erhverv. Samtidig er der ofte en forventning om, at man bidrager til aktiviteter, der udvikler stedets fællesskaber og fortællinger. Først og fremmest er midlertidighed dog en gevinst. Gevinsten for de iværksættere eller andre, der engagerer sig midlertidigt i et område, er bl.a. muligheden for at kunne etablere sig på særlige vilkår og adgangen til viden og netværk, der kan fremme forretningen. Til trods for at midlertidighed kan være ressourcekrævende på mange niveauer for en kommune,

Tina Vestermann Olsen er Urban Designer og projektleder hos CFBO. Tina har en Ph.d. fra Aalborg Universitet, der gransker sammenhænge mellem 'entrepreneurship' og 'temporary use' samt som ser på mulighederne for en bedre kommunal praksis. Østre Havn i Aalborg og Godsbanearealet i Aarhus er 2 af de cases, der indgår i afhandlingen.

Inger Haarup Borchmann er partner i CFBO. Hun er Cand. Mag. med en master i strategisk byplanlægning, hvor hun bl.a. har beskæftiget sig med 'entrepreneurship' og strategisk byplanlægning i Rotterdam.

så er gevinsten for byen som regel også til at få øje på. Midlertidighed nærer byens økonomi, bl.a. fordi den bidrager til at skabe grundlag for, at iværksættere kan skabe nye firmaer, brands og produkter såsom design, services eller oplevelser. En vigtig omstændighed er dog tid. Ikke uendelig tid, men blot et år er fx ikke nok til, at aktiviteterne kan udfolde sig meningsfuldt. Det er tydeligt, at de midlertidige anvendelser har bidraget positivt til, at der i byomdannelsesområder som Aarhus K, Sydhavnsvartoret i Aarhus og Østre Havn i Aalborg er skabt grundlag for iværksætteri. Nye virksomheder og fællesskaber er opstået, hvoraf nogle endda har fået voksevækst og er groet ud af områderne. Samtidig er der skabt værdi i forhold til områdernes brands som levende og attraktive bydele.

Vejen til den varige værdi af midlertidighed

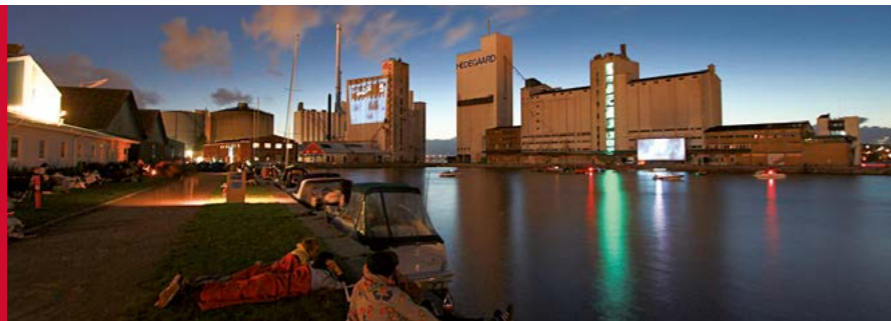
Måske er midlertidighed ved at være en gammel travet. Den første bølge af midlertidige europale-byrum rullede ind over os omkring årtusindeskiftet. Og som eksemplerne fra Aalborg og Aarhus viser, så er meget sket siden da. I byer i alle skalaer eksperimenteres der med midlertidighedsstrategier og byrumsforsøg, på tidligere havne-

og erhvervsområder pibler iværksætterhuse og kulturelle miljøer frem. Det er godt. Men hvis vi kigger ud i verden – fx til Rotterdam og Vancouver – så er man her nået længere i forhold til at arbejde strategisk med midlertidighed og derigennem at skabe en mere langvarig og bred effekt. Erfaringer fra områder som Zomerhofkwartier og Schieblock i Rotterdam og Granville Island i Vancouver viser, at det betaler sig at have øje for, at værdiskabelsen ikke kun ligger i iscenesættelsen af stedet, men også i næringen af de kræfter og kompetencer, der ligger bag – byens sociale og kulturelle kapital.

Midlertidighedens fulde entreprenante potentiale findes i den varige værdi af social og kulturel karakter. Hvis det potentiale skal foldes ud, kræver det åbenhed, mod og ikke mindst tillid. Den løse styring, som entreprenørkultur og midlertidighed trives med, stiller krav til kommunernes evne til innovation inden for egen praksis. Det handler blandt andet om at blive god til at agere i bymiljøer, som hele tiden forandrer sig, og at kunne samarbejde med dem, der gerne vil bidrage aktivt i byens transformationsprocesser.

Sail-In bio i Østre Havn i Aalborg.

Foto: Simon Andersen.

Institut(X) på Godsbanen i Aarhus.

Foto: Tina Vestermann Olsen.

Projektledere i byudvikling... skal kunne rumme det uvisse

I byudviklingsprojekter skal projektlederen turde komme væk fra skrivebordet og kunne sætte sig i andres sted. Og så skal hun kunne håndtere, at byudvikling er en proces, hvor man sjældent kender slutningen. Det er nogle af konklusionerne, som Byplanlaboratoriets studie af ledelse i byudviklingsprojekter har kastet af sig.

Af NyWeisser Øhlenslæger, Dansk Byplanlaboratorium

Både store og små byer forandrer sig i øjeblikket, blandt andet på grund af urbanisering, migration, centralisering af service og ændrede detailhandelsmønstre. Det påvirker den måde, vi planlægger og udvikler vores byer, og det udfordrer rollerne hos dem, som arbejder med det. Mange steder bevæger man sig fra byplanlægning til byudvikling.

Det kræver noget særligt at lede byudviklingsprojekter. Det er noget andet end at arbejde med traditionel arealplanlægning – det er de fleste enige om. Men hvilke kompetencer er det, der skal i spil hos de projektledere, som arbejder med byudvikling? Det ønskede vi i Byplanlaboratoriet at undersøge nærmere, og derfor interviewede jeg i foråret 2017 projektledere, planchefer og eksterne aktører i hhv. Aabenraa og Viborg Kommuner.

dere, planchefer og eksterne aktører i hhv. Aabenraa og Viborg Kommuner.

En forandringsproces

„Man skal kunne håndtere, at man ikke ved, hvor man er på vej hen“.

De formulerer det lidt forskelligt, men Bo Riis Duun, planchef i Aabenraa, og Karl Johan Legaard, planchef i Viborg, er ikke i tvivl om, at det er en helt afgørende egenskab hos projektledere, som arbejder med byudvikling, at de er i stand til at rumme en høj grad af uvished. Specielt i de tidlige faser af et byudviklingsprojekt ved man nemlig sjældent, hvor processen skal ende.

Det er måske ikke så mærkeligt. Et byudviklingsprojekt er per definition en forandringsproces. Selvom vi bruger ordet 'projekt', så minder det oftere om det, man kan kalde et 'projekt', når man taler om innovation. Det vil sige den tidlige fase af et projekt, hvor man er åben og afsøger muligheder og ikke altid ved, hvor man er på vej hen. Projektlederen skal trives med at arbejde i sådan en proces. Det er meget anderledes end at skitsere og formulere rammer for byens udvikling og så vente på, at andre fylder dem ud.

Netværksledelse

Forud for studierne af Aabenraa og Viborg havde vi i Byplanlaboratoriet talt om, at netværksledelse var et vigtigt begreb i forbindelse med byudvikling. Interviewene understøttede

” Man skal være dygtig til at omsætte sin faglighed i et sprog, som alle kan forstå. Og så skal man være dygtig til at se, hvilken værdi det har for andre at bidrage til et projekt. Hvad kan motivere dem? Hvad enten man taler med politikere, andre fagområder, potentielle investorer eller borgere så skal man kunne stå i deres sted og forstå, hvad værdien er for dem“.

Anette Kold, tidligere programleder for Fremtidens Aabenraa, Aabenraa Kommune. Nu planchef i Billund Kommune.

” Det er utroligt, hvilken kraft man kan få sat i gang. Man skal forfølge den fælles dagsorden og det, man er fælles om med de andre aktører. Det kræver, at man snakker og lytter en hel masse. Og så skal man gøre plads til, at andre kan finde det, de er fælles om i projektet. Det allermost effektive er, hvis parterne bare kan finde ud af det selv. Man skal have øje for, om man kan trække sig ud, når folk selv finder det, de brænder for“.

Helle Gravesen, tidligere projektleder for Viborg Baneby, Viborg Kommune

Hovedkonklusioner fra casestudier

Komplekse byudviklingsprojekter, som Viborg Baneby og Fremtidens Aabenraa minder rigtig meget om de tidlige faser af en innovationsproces. Udgangspunktet er ofte et spørgsmål eller et mulighedsfelt, man undersøger, og ofte inviterer man en masse aktører inden for i flere iterative processer. Man ved ikke, hvor man er på vej hen, når man sætter ud.

Det kræver af projektlederne, at de skal:

- Have politisk tæft og forstå at navigere, kommunikere og agere strategisk. Både inden for det formelle hierarki og i alle andre relationer.
- Kunne lede i netværk uden formelt mandat. Det vil i høj grad sige at lede via motivation både inden for organisationen og udenfor. Det kræver nogle menneskelige kompetencer, som man kunne kalde professionel empati.
- Kunne håndtere at være i processer, hvor de ikke ved, hvor de er på vej hen.
- Turde komme i nærkontakt med alle aktørerne omkring projektet. Der skal drikkes kaffe, snakkes i telefon, lyttes og forklares en hel masse, for det er gennem alle de mange interaktioner, at man leder processen. Det er ikke noget, der kan klares bag skrivebordet.
- Være klar til at flytte sig og udvikle sig, for hvis man kaster sig ud i at forandre byen, så er der stor chance for, at man også selv bliver forandret.

dette og gav også os et klarere billede af, hvad det egentlig vil sige, og hvilke kompetencer netværksledelse kræver.

Netværksledelse handler om at lede aktører, som man indgår i netværk med. Det kan være kollegaer, beslutningstagere, grundejere, borgere eller andre involverede, som har indflydelse på udviklingen af projektet. Men fælles er, at man ikke har nogen som helst formel magt i relationen til dem. Den eneste måde, man kan lede eller påvirke aktørerne på, er gennem motivation. Det kræver en god portion menneskekendskab, for det handler om at forstå andre menneskers perspektiver, deres dagsorden og hvad der driver dem. Vel at mærke for at finde ud af, hvordan det fælles byudviklingsprojekt kan skabe værdi for netop dem. Den type social intelligens eller empati er helt nødvendig, hvis man som projektleder skal lykkes med at drive et byudviklingsprojekt.

Væk fra skrivebordet

Det handler ikke kun om at forstå aktørerne og deres perspektiver. Man skal også handle. Projektlederen kan hverken styre, koordinere eller lede et byudviklingsprojekt fra skrivebordet. Hun skal møde aktørerne, snakke, lytte, drikke kaffe, holde møder, forhandle og drikke mere kaffe. Det er i den proces, at hun kan påvirke og lede processen med at udvikle byen. I den proces påvirkes projektet naturligvis også af aktørerne, og pludselig kan processen rulle af sig selv.

'Kommunen' er mennesker

De to planchefer Bo Riis Duun og Karl Johan Legaard er enige om, at kommunens rolle i udviklingen af byen har ændret sig. I forhold til tidligere er kommunen langt mere proaktiv, og påtager sig ofte en faciliterende rolle som den, der kan bringe parterne sammen. Kommunen sætter altså ikke

bare rammerne i form af planlægningen, men går ind i at få tingene til at ske.

Men 'en kommune' består af en samling af mennesker og relationer, og derfor er det afgørende, at projektlederne af byudviklingsprojekterne har de kompetencer, der skal til for at facilitere og lede processen, når byen skal udvikles. Interviewene i foråret 2017 viste, at de kompetencer mere end noget andet er menneskelige egenskaber.

'Fra planlægger til byudvikler' er et nyt, et-årigt kursusforløb for projektledere i byudvikling. Første hold er støttet af Realdania og starter op i efteråret 2017. Andet hold starter op i foråret 2018.

Læs mere på byplanlab.dk.

Aflastningsområder og bykvalitet: Hvad nu hvis Roskilde Festival var hele året rundt?

De 133.000 deltagere på Roskilde Festival suser i stigende omfang uden om bymidten. Handelslivet klager over mindre omsætning end tidligere, og utilfredsheden ulmer. Der er visse paralleller at drage mellem Roskilde Festival og aflastningsområders påvirkning af bymidten.

Af Michael Nørgaard og Martin Kristensen, Dansk Byplanlaboratorium

Et besøg på årets festival i Roskilde bød på duften af brød fra Claus Meyer, regntøj og gummistøvler fra Ilse Jacobsen og designertøj fra Mads Nørgaard. Det minder, bortset fra de musikalske og festglade omgivelser, om København K, Østerbro og Strøget. Variationen af mad med fokus på økologi og bæredygtighed er også blevet en del af oplevelsen. Festivalgængerer er blevet kræsen i takt med det større udbud af festivaloplevelser i Danmark og hele Europa.

Festivalen på Roskildes Dyrskeplads tilbyder nu stort set alt det, man som festivalgæst har brug for til en uges ophold – uanset vejret. Det er dog ikke en situation, som domkirkebyens handelsliv og politikere er tilfredse med. Man føler ikke, at man får omsætning ud af festivalen på samme måde, som man gjorde tidligere. Festivalen er blevet en hel by med dertilhørende detailhandel, og det sætter sit præg på bymidtens omsætning. Som festivalgæst kan man endda køre direkte til festivalen uden om byens centrum.

Problematikken i forbindelse med Roskilde Festival og bymidtens handelsliv kan sammenlignes med den, som man finder rundt om i landets kommuner i forbindelse med aflastningsområder. Her har man mange steder planer om trække detailhandel ud af bymidterne, som en undersøgelse af Dansk Byplanlaboratorium viste i juni 2017. Aflastningsområder er populære i disse tider, og den seneste planlov lægger op til, at flere kan

etableres eller udvides. Et aflastningsområde er et areal, der ofte er placeret i provinsbyers periferi ved store omfartsveje. De blev i sin tid etableret med den begrundelse, at det ikke var muligt at udlægge yderligere områder til detailhandel i bymidten. Det er områder, hvis kendetegn er store parkeringspladser, der højst sandsynligt omringes af butikker som Bilka, JYSK, Jem & Fix og T-Hansen.

Roskilde Festival er naturligvis ikke et aflastningsområde, men effekterne af Roskilde Festivals angivelige udsultning af bymidtens handelsliv er dog en god allegori på, hvad der kan ske ved en provinsby ved anlæggelsen af aflastningsområder.

Ser ikke det samme antal gæster som før

Lokalpolitikere i Roskilde har noteret, at bymidten ikke længere ser det samme antal festivalgæster som tidligere. Udvalgsformand Torben Jørgensen (S) siger ifølge sn.dk: "Vi skal have evalueret, om det fortsat er byens festival. Har vi stadig den gavn og glæde af hinanden, som vi ønsker? Vi skal helt afgjort have evalueret den udvikling, vi ser, for i år har været mere orange tingeltangel end festivalgæster i bymidten."

Med en Kvikly, mad fra hele verden og festivitets døgnet rundt på festivalpladsen kan det på stående fod være svært at argumentere for, at de unge festivaldeltagere skal tage deres trækvogne og vandre de godt 2 km ned til Roskildes midtby for at handle

ind. På samme vis kan man have svært ved at argumentere for, at en roskildedenser skulle køre ind i midtbyen for at handle, hvis der kom til at ligge en BILKA lige ved en omfartsvej med perfekte parkeringsforhold.

Aflastningsområder er permanente

Forskellen på aflastningsområder og Roskilde Festival er, at festivalen kun er en midlertidig by, der lever i en uge, og som i øvrigt bidrager med over 200 mio. kr. til lokalområdet. Det handler om alt fra lokale håndværkere, lokal handel og til forskellige underleverandører. Mange af festivalens boder drives af lokale foreninger og klubber, der i mange år samlet har tjent tocifrede beløb til driften. Man kan derfor konkludere, at mange andre end midtbyens butikker har glæde af festivalens aktiviteter.

Aflastningsområder er derimod permanente, og derfor burde de skræmme ikke blot det roskildedensiske handelsliv og lokalpolitikere, men lokale handelsliv og lokalpolitikere rundt omkring i alle landets provinser. Bymidterne i landets provinsbyer har ikke behov for aflastning, men belastning. Bare som et midlertidigt aflastningsområde har Roskilde Festival allerede skabt en vis furore hos lokalpolitikere og det lokale handelsliv, fordi bymidtens detailhandel har været under pres i en uge. Hvad nu hvis aflastningen var permanent? Hvad skulle vi så gøre med alle bymidterne i vores provinsbyer?

Konference d. 24. oktober i København

Motorveje har en særlig status i landskabet – og i byplanlægningen. Den gode historie om motorvejen fortæller om omsorg for landskabet, så vel som for bilisten. Men historien fortæller også om motorvejen som en påtrængende nabo med store konsekvenser for beboelse, landskab og natur. Det er udgangspunktet for den spændende konference om „Veje i landskabet – vejens landskab“.

Læs mere på:
www.byplanlab.dk/konference_om_motorveje_2017

Konferencen udbydes i et samarbejde mellem:

dansk byplan
laboratorium

D A N S K E
LANDSKABSARKITEKTER

Byplan og Landskab

Vores 28 byplanlæggere og landskabsarkitekter i Aarhus og København arbejder med byens arkitektur i både stor og lille skala; fra den strategiske plan til formgivning og etablering. Med 2.000 tekniske kollegaer i ryggen sikrer vi de optimale rammer for det gode liv mellem bygninger og natur.

FÅ MERE
UD AF BYEN

Vi udvikler kommuneplaner og helhedsplaner og designer landskab og byrum

niras.dk/byogland

NIRAS

Strategisk byledelse giver en bedre og mere sammenhængende by

Kompleksiteten kan være stor i byudvikling, så det handler om at drage nytte af byens mange aktører. Strategisk byledelse er en helhedsorienteret tilgang til byudvikling, som samler byens aktører om en strategi og en fortælling.

Af senior projektleder Mikkel Schønning Sørensen, Dansk Arkitektur Center

Mange kommuner har gennem de senere år fået øjnene op for, at strategisk byledelse er en konstruktiv tilgang til udvikling af landets byer. Det skyldes, at strategisk byledelse er en helhedsorienteret tilgang, der søger at vende urbane udfordringer til muligheder ved at trække på en bred vifte af strategiske redskaber for byens udvikling. Det handler blandt andet om nye organiserings- og finansieringsformer, samskabelse og samarbejde, bykvalitet, byens identitet og storytelling.

Kommunerne står over for komplekse og til tider uforudsigelige udfordringer, og byerne fungerer som løftestang for hele kommunen, fordi de er centre for vækst, udvikling og flere og flere menneskers hverdag. I erkendelse heraf bliver strategisk byledelse en måde at håndtere de mange forskellige og komplekse udfordringer og udvikle byen.

Strategisk byledelse kvalificerer sigtet

I dag har kommunerne planstrategien som et nyttigt styringsværktøj til at skabe et strategisk sigte på en kommunes vigtigste udviklingspotentialer. Planstrategien fungerer både som en konkretisering af kommunalpolitikernes visioner og et pejlemærke for forvaltningens arbejde. Planstrategierne kan dog kritiseres for ofte at være selektive og unuancerede, eftersom der ikke tages højde for mangfoldigheden af aktører og interesser. Det er her strategisk byledelse kan hjælpe.

Strategisk byledelse er en tilgang, som favner kompleksiteten og søger at skærpe og kvalificere byens strategiske sigte. Med denne tilgang vil en kommune samle byens relevante

aktører med henblik på at skabe sammenhængende, innovative løsninger på udfordringer som bæredygtighed, vækst og udvikling, klimatilpasning, byregional konkurrence, liveability, mobilitet, sundhed, uddannelse og en lang række andre aspekter, der udgør grundpillerne i en moderne by.

Strategisk bylederskab

Det er en udfordring, men samtidigt en mulighed, at byudvikling tiltrækker mange forskelligartede aktører. Borgere, erhverv, udviklere og investorer er nogle af de vigtigste aktører sammen med kommunen. Udfordringen er naturligvis aktørernes forskellige motiver for at beskæftige sig med byudvikling.

Styrken ved strategisk byledelse med et netværk af aktører er, at

aktørerne kan kvalificere visionen og strategien for byen, finde innovative løsninger, skabe fælles ejerskab og en samlet fortælling samt udbrede viden og kendskab om byens udvikling.

Når en kommune vælger at inddrage og aktivere byens aktører gennem strategisk byledelse, så handler det om at skabe tillid til hinanden, afdække fælles interesser og se muligheder fremfor begrænsninger i at arbejde sammen. Det kræver naturligvis mod og vilje fra alle. Ikke mindst fra politikerne, som både skal tænke visionært og samtidigt acceptere, at beslutninger nogle gange træffes uden for byrådsalen.

Ligeledes fordrer det smidighed hos kommunen. Kommunen skal i et netværk af aktører og projekter være i stand til at påtage sig forskellige roller og navigere efter, hvad der skaber de bedste resultater for byen. Kommunen kan f.eks. have roller som visionær kraft, investor, bygherre, partner, interesserent, myndighed og facilitator for blot at nævne nogle af de roller, den kan indtage i byudviklingen. I praksis vil kommunerne ofte have flere roller på samme tid.

Strategi som proces

Det strategiske bylederskab er i stand til at formulere og implementere en overordnet byvision og strategi, som rummer flere forskellige aspekter af byudvikling. Der skabes retning, mål og principper for byudviklingen, som byens aktører er med til at formulere,

identificere sig med og derigennem tage et fælles ejerskab for.

Der vil være bump på vejen, og det skal der også være plads til. Af samme grund kan det være nyttigt at arbejde med en smidig strategi, som kan håndtere de uforudsete udfordringer, som en hurtigt foranderlig verden afstedkommer. Velvidende, at en strategi ikke kan favne alt, giver det mening at tale om strategi som proces frem for strategi som en endegyldig metode for byens udvikling. Når det strategiske bylederskab arbejder med strategi som proces, åbnes der op for at gribe muligheder, afsøge nye løsninger og organisere og tilpasse sig virkeligheden.

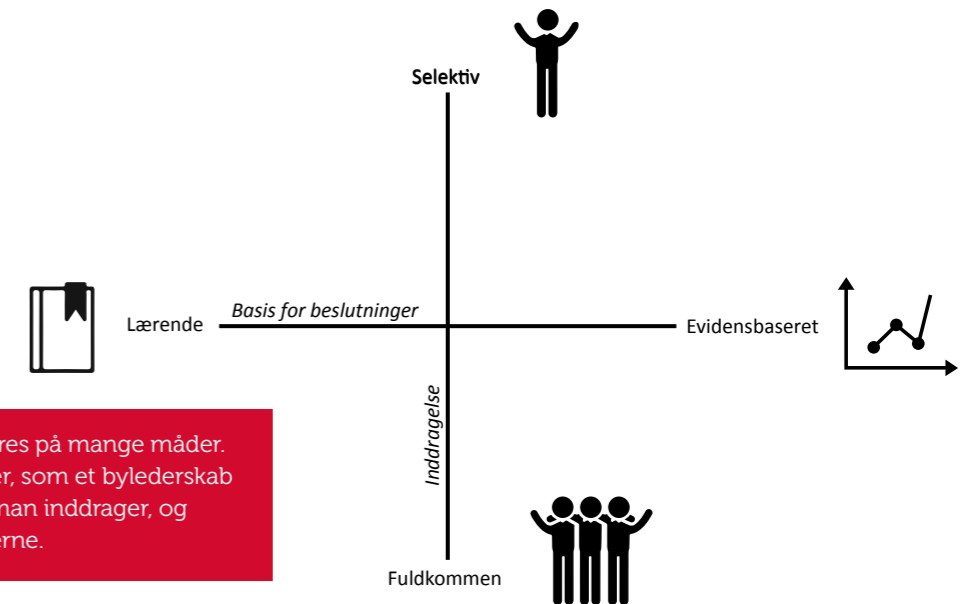
En af de store udfordringer er, at strategisk byledelse ikke er en fiks og færdig metode, som kommunerne kan lægge ned over byerne. Der eksisterer ikke en „one fits all“ i strategisk byledelse. Grundlæggende må bylederskabet spørge sig selv om, hvem, der skal inddrages, og hvilket grundlag der er for beslutninger. Er inddragelsen selektiv eller altomfattende? Træffes beslutninger på evidensbaseret grundlag eller gennem lærende processer? Afhængigt af, hvor man er i processen og typen af projekt, vil et bylederskab oftest anlægge forskellige variationer af strategisk byledelse. Uanset det valgte strategiske snit vil strategisk byledelse være et sammenhængende og helhedsorienteret greb, som drager nytte af byens aktører og byens potentialer.

Eksemplets magt

Den hollandske by Utrecht er godt eksempel på strategisk byledelse i praksis. Bystyret har den overordnede strategi „Healthy Urban Living“. Strategien opererer med et bredt sundhedsbegreb, således fokuserer den på sunde hjerner og sind, sunde mennesker og et sundt miljø, og strategien omfatter blandt andet aspekter som uddannelse, mobilitet, infrastruktur, sundhed, miljø, grønne områder, energi, bæredygtighed og liveability.

Bystyret arbejder tæt sammen med både erhvervsliv, universitet og borgere for at realisere strategien under princippet „Utrecht maken we samen“. Byen har været succesfuld med at skabe en slagkraftig koalition i byen, hvor alle arbejder i samme retning og identificerer sig med den fælles fortælling om Healthy Urban Living. Nøgleordene for Utrechts succes med byudviklingen er samarbejde, samskabelse, partnerskaber og innovation. Der lægges vægt på at finde fælles målsætninger og løsninger samt afdække, hvordan hver interessent kan bidrage.

Utrechts bystyre og byens aktører har erkendt, at strategisk byledelse er hårdt arbejde og et langt sejt træk, men samtidigt erkender de, at det skaber en bedre og mere sammenhængende by, og at tilgangen fungerer som katalysator for fremtidige muligheder.

Strategisk byledelse kan praktiseres på mange måder. Blandt de strategiske overvejelser, som et bylederskab løbende skal gøre sig, er, hvem man inddrager, og hvad der er basis for beslutningerne.

Strategisk byledelse for fagchefer

Dansk Byplanlaboratorium og Dansk Arkitektur Center

Nyt hold starter den 6. december
Tilmeldingsfristen den 31. oktober

Se programmet og tilmeld dig her: www.dac.dk

Foto: Gemeente Utrecht

Plankalender

- 20. Sep.** **Green Surge**
www.greensurge.eu/international-conference
Malmø
- 28. Sep.** **Naturforvaltningskonferencen 2017**
www.ign.ku.dk
Nødebo
- 4. Okt.** **Teach Out: National udeskole konference**
Aarhus
- 6. Okt.** **Offentlighedens adgang til naturen**
www.fvc.dk/kursus/3594
Silkeborg
- 10. Okt.** **Ekspropriation**
www.fvc.dk/kursus/3584
Silkeborg
- 12. Okt.** **Skimmelnudging**
www.fvc.dk/kursus/3588
Silkeborg
- * 24. Okt.** **Veje i landskabet – landskabets veje**
Byplanlab.dk
København
- 24. Okt.** **Bygge- og anlægsprojekter på forurennet jord**
www.fvc.dk/kursus/3578
Silkeborg
- 2. Nov.** **Forvaltningsret**
www.fvc.dk/kursus/3596
Silkeborg
- 7. Nov.** **Strategisk procesdesign**
Arkitektforeningen.dk
København
- * 10. Nov.** **Byplanhistorisk Seminar 2017**
Byplanlab.dk
Odense
- 14. Nov.** **Risikosamarbejde**
www.fvc.dk/kursus/3562
Silkeborg
- 15. Nov.** **Skriv bedre tekster**
Arkitektforeningen.dk
København
- * 16. Nov.** **Fra planlægger til byudvikler**
Byplanlab.dk

- 21. Nov.** **VVM screening og redegørelse**
www.fvc.dk/kursus/3591
Silkeborg
- * 22. Nov.** **Lokalplaner i praksis**
Byplanlab.dk
- 28. Nov.** **Miljøfarlige stoffer i bygninger**
www.fvc.dk/kursus/3586
Silkeborg
- 29. Nov.** **Procesledelse I**
Arkitektforeningen.dk
København
- 30. Nov.** **Den gode nedrivning**
www.fvc.dk/kursus/3589
Silkeborg
- * 30. nov.** **Den nye planlov i praksis**
Byplanlab.dk
Trekantsområdet
- 5. Dec.** **Arkitekten i debatten**
Arkitektforeningen.dk
København
- * 6. Dec.** **Strategisk byledelse for fagchefer**
Byplanlab.dk og Dansk Arkitektur Center
- 17. Jan.** **Ledelse i kreative virksomheder**
Arkitektforeningen.dk
København
- 31. Jan.** **Ledelse af arkitektonisk kvalitet**
Arkitektforeningen.dk
København

* Afholdes af Dansk Byplanlaboratorium